

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

”Pieni vihreä vauvani” - varhaista vuorovaikutusta ja vertaistukea äiti-lapsi-kerhossa

Toivanen, Hanna

Virtanen, Maisa

2011 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Pieni vihreä vauvani” - varhaista vuorovaikutusta ja
vertaistukea äiti-lapsi -kerhossa

Hanna Toivanen
Maisa Virtanen
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
3	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA NIIDEN PERUSTELUT	8
	3.1 Opinnäytetyön toteuttaminen	10
	3.2 Toimintasuunnitelma	10
	3.3 Aikataulu, työnjako- ja vastualueet	11
	3.4 Luovat toiminnalliset menetelmät	12
4	AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA JA SEN MUODOSTUMINEN	12
	4.1 Leikkitoiminta muotoutuu	13
	4.2 Vantaan kaupungin avoin päivähoito	14
5	VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	15
	5.1 Varhaisen vuorovaikutuksen laatu ja sen vaikutukset	15
	5.2 Vanhemman vaikutus varhaiseen vuorovaikutukseen	17
	5.3 Lapsen persoonallisuuden kehitys	18
6	VERTAISRYHMÄTOIMINTA	19
	6.1 Vanhempien tukeminen vertaisryhmän avulla	19
	6.2 Ohjaajan rooli	22
7	ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN	23
8	EETTISYYS	26
	8.1 Arvioinnin eettisyys	26
	8.2 Ohjaustoiminnan eettisyys	27
9	TOIMINNAN TOTEUTUS	28
	9.1 Ensimmäinen toimintakerta	28
	9.2 Vauvahieronta	30
	9.3 Maalausta ruokasoseilla	32
	9.4 Loruttelua sekä käden- ja jalankuvien painamista maalilla	34
	9.5 Vauvamuskari	36
	9.6 Päätösjuhla	38
10	TAVOITTEIDEN ARVIOINTIA	39
	10.1 Varhainen vuorovaikutus	39
	10.2 Vertaistuki	42
	10.3 Ohjaustaidot	44
	10.4 Arvioinnin yhteenveto	49
11	ARVIOINNIN LUOTETTAVUUS	50
12	POHDINTA	52
	LÄHTEET	57
	KUVAT	60

TAULUKOT	61
Liite 1. Kirje vanhemmille	62
Liite 2. Palaute	63
Liite 3. Loppupalaute	64
Liite 4. Infolappu	65

Toivanen, Hanna & Virtanen, Maisa

”Pieni vihreä vauvani” - varhaista vuorovaikutusta ja vertaistukea äiti-lapsi-kerhossa

Vuosi 2011 Sivumäärä 65

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyön erään vantaalaisen avoimen päiväkodin äiti-lapsi-ryhmässä marras-joulukuussa 2010. Avoimen päiväkodin toiveena oli suunnitella kaksi- tai useampilapsisille perheille kerho, jonka toimintaan osallistuisi vanhempi ja perheen nuorin lapsi.

Kerhon sisällön tavoitteina oli vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen luovien toiminnallisten menetelmien avulla sekä vertaistuen saaminen muilta vanhemmilta esimerkiksi keskustelun avulla. Äiti-lapsi-kerhon aikana perheen vanhimmat lapset olivat avoimen päiväkodin muiden työntekijöiden hoivassa, jolloin äidit saivat keskittyä perheen nuorimpaan lapseen. Omiin tavoitteisiimme kuuluivat toiminnan suunnittelu, ohjaus- ja arviointiosaamisen kehittyminen. Teoriaosuutemme käsittelee avoimen varhaiskasvatuksen syntyä ja kehittymistä sekä nykytilannetta Vantaalla, vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta sekä vertaisryhmätoimintaa.

Toimintamme muodostui kuudesta ohjaukerrasta, johon osallistui kuusi ennalta ilmoitettua äitiä vauvoineen. Toiminnan sisällön suunnittelussa hyödynsimme äitien toiveita, joten ohjaukerrat muodostuivat esimerkiksi vauvahieronnasta ja -muskarista sekä erilaisilla materiaaleilla maalaamisesta. Toiminta oli suunniteltu sellaiseksi, että se tukisi äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta. Vertaistukea äidit saivat toisiltaan sekä ohjatun keskustelun että vapaan kahvitteluhetken lomassa.

Arviointimenetelminä käytimme äitien antamaa palautetta, työelämän ohjaajan havainnointia ja arviota toiminnasta, itsearviointia oppimispäiväkirjan muodossa sekä toistemme vertaisarviointia. Arviointi kohdistui omaan toimintaamme sekä varhaisen vuorovaikutuksen että äitien vertaistuen saamisen toteutumiseen.

Äitien antama palaute toiminnan suhteen oli positiivista. He pitivät tärkeänä sitä, että saivat keskittyä rauhassa perheen pienimpään lapseen ilman häiriötekijöitä. Myös muiden äitien tapaminen ja heidän kanssaan keskustelu oli heille tärkeää. Tällöin äidit pääsivät jakamaan kokemuksiaan arjesta ja sen herättämistä tuntemuksista. Äidit kokivat myös tärkeäksi sen, että perheen vanhimille lapsille oli suunniteltu kerhon ajan muuta ohjelmaa, jotta äidit voisivat keskustella myös perheen vanhimista lapsista heidän poissa ollessa. Äidit arvioivat toimintaamme luontevaksi. Työelämän ohjaaja arvioi, että ohjasimme äitejä hienovaraisesti ja loimme rauhallisen ja levollisen ilmapiirin. Opimme prosessin aikana paljon ryhmän ohjauksesta, toiminnan suunnittelemisesta sekä arvioimisesta, jota voimme hyvin hyödyntää työssämme.

Asiasanat: Avoin päiväkotitoiminta, avoin varhaiskasvatus, varhainen vuorovaikutus, vertaistuki, luovat toiminnalliset menetelmät

Toivanen, Hanna & Virtanen, Maisa

“My little green baby” - early interaction and peer support in a mother-infant-group

Year	2011	Pages	65
------	------	-------	----

We did our practice-based thesis in a mother-child group at a certain open day care centre in Vantaa, between the months of November and December in 2010. The wish of the day care centre was to create a club for families that have two or more children, where the parent and the family's youngest child would participate in the club's activities.

The aim of the club was to promote early interaction between a parent and a child through creative methods, and to enable peer support between the parents, for example through conversation. During the mother-child club the families' older children were looked after by the day care centre's other staff, so the mothers could concentrate on the youngest child. Our own aims included planning the activities for the club, and developing the know-how of instructing and evaluating. The theory portion of our thesis deals with the origin and development of the open day care system, its current status in Vantaa, the early interaction between a parent and a child, as well as the peer group activity.

We participated in six club meetings as instructors. In each of these six meetings we had six mothers with their babies, who had enrolled in the club beforehand. When planning the activities for the club, we made good use of the mothers' wishes, so the club meeting consisted of baby massage, music sessions, and painting with various materials. The activities were planned so that they would support the interaction between the mother and the child. The mothers got peer support from each other through structured discussions and during free conversation on coffee breaks.

As methods of evaluation, we used the feedback given by the mothers, the observations and evaluation done by our partner in cooperation, our own self-evaluation in the form of a journal as well as peer evaluation of each other. The evaluation concentrated on our instructing and performance, and how the early interaction and mothers' peer support came true.

The feedback given by the mothers was positive. In their experience it was very important that they could concentrate on their youngest child without any distractions. Also meeting the other mothers and having the chance to converse with them was seen as important, because that is when the mothers had the chance to share their everyday experiences and the feelings they awoke in them. The mothers also thought that it was important that the older children had their own activities planned for them during the mother-child club. The mothers evaluated our performance as natural and easy. Our partner in cooperation thought that we instructed the mothers in considerate manner and created a peaceful and restful atmosphere. During the process we learned a lot about instructing groups and the planning and evaluation of activities, all of which we can make good use of in our working lives.

Key words: open day care centre, open early childhood education, early interaction, peer support, creative methods

1 JOHDANTO

Avoim päiväkotitoiminta on kasvavaa toimintaa päivähoidon sektorilla. Suomessa toiminta alkoi vuonna 1978. Tavoitteena on tarjota ohjattuun ja vapaamuotoiseen ryhmätoimintaan osallistumismahdollisuus lapsille, jotka eivät ole muun päivähoitotoiminnan piirissä. Alle kouluikäiset lapset voivat tulla avoimeen päiväkotiin aikuisen seurassa, eikä sinne yleensä vaadita ennakoilmoittautumista. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2002: 42.)

Avoimessa päiväkodissa jo toimiva ensimmäiselle lapselle ja vanhemmalle suunnattu kerho on vertaistukea ja pienimuotoista toimintaa tarjoava kohtaamishetki. Alueella toimiva neuvola on tärkeässä asemassa perheiden ohjaamiseen avoimiin palveluihin. Vanhempia kannustetaan hakemaan vertaistukea, jotta lapsen hoito kotona ei olisi niin kuormittavaa.

Nyt vanhempien toiveesta muodostettiin uusi ryhmä useampilapsisten perheiden vanhemmille ja uudelle tulokkaalle. Päiväkodin henkilökunta oli erittäin orientoitunut ja innostunut opinnäytetyöstä ja uusien ideoiden tuomisesta. Opinnäytetyöprojektina kerhon suunnittelu ja toteutus oli mielestämme erinomainen. Päiväkodissa oli riittävästi henkilökuntaa ohjaukseen ja arviointiin, mitä opinnäytetyö tarvitsee.

Toiminnallinen opinnäytetyömme muodostui kuudesta toimintakerrasta, jotka ajoittuivat marras-joulukuulle 2010. Jokaisella kerralla toimimme vuorotellen pää- ja avustavana ohjaajana ja työelämän ohjaaja toimi samaan aikaan havainnoitsijana. Luovat toiminnalliset menetelmät tukivat parhaiten tavoitteidemme saavuttamista. Tavoitteisiimme kuuluivat varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen äidin ja perheen nuorimman lapsen välillä, vertaistuen saaminen muilta äideiltä sekä omien ohjaustaitojemme kehittyminen. Arviointimenetelminä toimivat työelämän ohjaajan tekemä havainnointi, itse- ja vertaisarviomme toiminnasta sekä äitien antama palaute. Teoriaosuutemme käsittelee avointa päivähoitoa, vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta sekä vertaisryhmätoimintaa.

Meille opiskelijoina projektiin ryhtyminen oli erittäin mielenkiintoista ja siksi lähdimme mukaan. Vaikka meillä molemmilla on kokemusta päivähoidon toiminnasta, tämän opinnäytetyömme kautta ohjaustaitomme kehittyivät huomattavasti ja saimme runsaasti eväitä työelämää varten.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Toimintamme kohteena olevan avoimen päiväkodin toiveena oli ollut suunnitella ja toteuttaa kaksi- tai useampilapsisten perheiden kerhoa. Kerho perustettiin asiakkaiden toiveesta, sillä vanhemmat halusivat useampilapsisille perheille suunnatun kerhon. Päiväkodissa toimii jo ennestään kerho ensimmäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Vaikka ryhmämme vanhemmat olivat jo kokeneet ensimmäisen lapsensa kanssa vanhemmaksi tuleminen tunteita ja oppineet paljon vanhemmuudesta, oli silti muistettava, että toinen lapsi ei välttämättä ole samanlainen kuin ensimmäinen. Vanhemmat saattavat joutua toisen lapsen syntyessä etsimään uudenlaisen tavan olla vanhempi, sillä vanhat, ensimmäisen lapsen tuomat kokemukset eivät välttämättä ole verrattavissa toiseen lapseen. (Schulman 2002: 107; Siltala 2003: 16.)

Jokaisella perheellä ja organisaatiolla on omat erityispiirteensä ja sääntönsä. Perhe on herkkä ja sen tasapainoa saattaa horjuttaa erilaiset tekijät, kuten sairaus, työttömyys, perheenisäys tai kuolema. Kriisin sattuessa, perheet yrittävät keksiä keinoja tasapainon palauttamiseksi. Yhdellä tai useammalla perheenjäsenellä ilmenee usein ongelmia, mikäli perhe ei selviydy elämänmuutoksista. Vaikka ongelma koski vain yhtä perheenjäsentä, se vaikuttaa usein myös muihin perheen jäseniin, ikään kuin ketjureaktiona. (Asen 1995: 14.)

Olemme molemmat kiinnostuneita lasten ja perheiden kanssa tehtävästä työstä, joten opinnäytetyön aihe oli meille erittäin mieleinen ja olimme erittäin kiitollisia siitä että saimme kyseisen opinnäytetyön aiheen itsellemme. Avoimen päivähoiton toiminta oli meille hyvin vierasta, joten pääsimme myös tutustumaan siihen paremmin. Toinen meistä opinnäytetyön työstäjistä oli myös samanaikaisesti työharjoittelussa tässä avoimessa päiväkodissa, joten saimme laajemman kuvan ja käsityksen avoimesta päivähoitosta ja kerhotoiminnasta. Toisella meistä on kokemusta mm. työstä lastenhoitajana sekä tutkinto. Kokemusta ennen sosionomin koulutusta kertyi pienten vauvojen parista esikouluikäisten kanssa tehtävään työhön sekä erilaisten perheiden kanssa tehdystä yhteistyöstä päivähoitotyön parissa.

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA NIIDEN PERUSTELUT

Opinnäytetyömme muodostui toiminnallisesta kerhosta, jonka tavoitteena oli tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Keino vuorovaikutuksen tukemiseen oli esimerkiksi yhdessä toimiminen ilman häiriötekijöitä, mikä oli yksi kerhotoimintamme lähtökohdista. Isomat lapset olivat hoitajien valvonnassa, jotta vanhemmilla oli aikaa keskittyä uuteen tulokkaaseen. Perheissä, joissa on useampi kuin yksi lapsi, huomion jakaminen kaikille lapsille voi olla vaikeampaa. Pyrimme siihen, että toimintamme aikana vanhempi sai rauhassa keskittyä

ja olla vuorovaikutuksessa nuorimman lapsensa kanssa. Vuorovaikutusta tuimme esimerkiksi erilaisten vuorovaikutusleikkien avulla. Vuorovaikutusleikeissä merkityksellistä on sanaton vuorovaikutus, kuten katse ja kosketus. Tällaisia leikkejä voisi esimerkiksi olla kurkistusleikki ym. (Korhonen 2011: 2). Vuorovaikutusta voidaan tukea myös esimerkiksi vauvahieronnan ja -junnan avulla.

Toiminnan tavoitteena oli yhdessä tekeminen, jolloin sekä vanhempi että lapsi toimivat keskenään. Pyrimme viestittämään asiakkaille sen, että tärkeintä on että he voisivat iloita toiminnasta, ei niinkään sen tuotoksista. Esimerkiksi kenenkään ei tarvinnut kokea paineita maalaustuoksen onnistumisesta, vaan pääasia oli se, että lapsi ja aikuinen saivat toimia yhdessä. Tähän liittyy myös iloitseminen lapsesta, ja tämän tunteen välittämistä hänelle. Tunne siitä, että lasta rakastetaan, on tärkeä osa positiivista vuorovaikutusta.

Toinen toimintamme tavoitteista on vertaistuen saaminen muilta vanhemmilta. Vanhemmat kokevat tärkeäksi sen, että he voisivat keskustella vanhemmuudesta ja lastenhoidosta muiden aikuisten kanssa. Jotkut ihmiset kokevat saavansa tukea vanhemmuuteen parhaiten sukulaisten tai muiden tuttavien kautta, toiset taas haluavat osallistua vertaisryhmiin ja jakaa siellä kokemuksiaan. Tärkeää tällaiset vanhemmuutta tukevat vertaisryhmät ovat varsinkin niille, jotka ovat esimerkiksi töiden perässä muuttaneet uuteen kaupunkiin, johon eivät ole vielä ehtineet luoda tukiverkostoa muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa.

Vertaistuen saamista suunnittelimme tulevan esiin esimerkiksi keskustelun avulla. Tämä onnistui esimerkiksi ohjaamalla keskustelua siitä, miten kahden tai useamman lapsen kanssa pärjätään, sisarkateudesta tai muusta arjen huolista. Kokemuksien jakamisen myötä vanhemmat ensinnäkin huomaavat sen, etteivät ole samassa tilanteessa yksin ja toisaalta he myös mahdollisesti saavat uudenlaisia ideoita vanhempana olemiseen ja arjessa elämiseen.

Omiin päätavoitteisiimme kuuluivat suunnittelu-, ohjaus- ja arviointiosaamisen kehittyminen. Tähän sisältyi ryhmänohjaustaitojen kehittyminen, sekä toiminnan havainnoinnin ja tulkinnan oppiminen. Seurasimme kehitystämme ja huomioimme ohjauksessamme saamaamme palautetta, josta kerrotaan lisää arviointia käsittelevässä kappaleessa. Avoimen päiväkodin toiminta oli meille molemmille uusi asia, joten tavoitteisiimme kuului siihen tutustuminen ja vanhempien kanssa työskentely sekä heidän ohjaaminen. Toinen meistä pääsi tutustumaan toimintaan harjoittelun myötä vielä tarkemmin, jolloin kuva toiminnasta tuli vielä kokonaisvaltaisemmaksi.

3.1 Opinnäytetyön toteuttaminen

Toteutimme toimintaamme marras-joulukuussa 2010. Toimintakertoja oli kuusi. Yksi kerho hetki kesti kaksi tuntia, josta korkeintaan 30-45 minuuttia oli meidän toteuttamaamme ja vetämäämme ohjelmaa. Ohjaamaamme tuokioon osallistui äiti ja perheen nuorin lapsi. Toimintamme ajan perheen muut lapset olivat hoitajien kanssa toisessa ryhmässä. Kerhoomme osallistui kuusi ennalta valittua perhettä, jotka ovat samat koko toimintamme ajan. Tarkemmin toteutuksesta ja jokaisen toimintakerran sisällöstä kerromme luvussa 8.

3.2 Toimintasuunnitelma

Syksyllä 2010 avoin päiväkotikiertokartoitti perheiden kiinnostusta toimintaan osallistumiselle. Avoimen päiväkodin henkilökunta kysyi suoraan muutamilta perheiltä kiinnostusta osallistumiseen ja myös neuvola oli mukana tiedustelemassa mahdollisia osallistujia. Kun perheet oli valittu mukaan toimintaan, kyselimme heiltä sähköpostitse toiveita ja tarpeita toimintaamme liittyen (Liite 1). Tarkoituksena oli, että tuokioiden sisällöt lähtisivät asiakkaiden toiveista. Perheiltä ei tässä vaiheessa tullut toiveita toiminnan sisällön suhteen, mutta innostusta toimintaan osallistumiseen kuitenkin löytyi.

Suunnittelimme varalle muutamia vaihtoehtoja, jos äideiltä ei tulisi minkäänlaisia ideoita toiminnan sisältöön. Päätimme, että ohjauskerrat voisivat perustua luoviin toimintoihin, kuten askarteluun, musiikkiin tai liikuntaan. Toiminnan oli tarkoitus kuitenkin palvella työmme tavoitteita ja olla sellaista jota kykenisimme itse ohjaamaan.

Toimintamme pääpaino oli tekemisessä ja aktiivisessa toiminnassa, koska se on luonteva tapa toimia aivan pienten lasten kanssa. Ihmisen tietoisuus maailmasta ja ympärillä olevasta elämästä koostuu sisäisistä malleista. Erilaiset kokemukset muokkaavat toimintamahdollisuuksia. Vastasyntynyt lapsi osaa jo käyttää jatkuvasti kaikkia aistejaan kokemusten syntymiseksi. Lapsi tutustuu aktiivisesti ympärillä olevaan maailmaan havaintojensa avulla. Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi rakentaa itselleen havaintojärjestelmää. Lapsi opettelee yhdistelemään ja toimimaan suhteessa saamiinsa tietoihin ja havaintoihin. Lasta kiinnostaa tekeminen ja liike. Pienelle lapselle on luontevaa hahmottaa maailmaa havaintojen ja toiminnan avulla, koska lapsella ei ole vielä verbaalista kieltä käytettävänä. (Aaltonen ym. 2002: 136.)

Ensimmäisellä toimintatuokiolla esittelimme itsemme ja työmme. Erityisesti tahdoimme vanhempien ymmärtävän toimintamme tavoitteet, jotta he voisivat tuoda tavoitteidemme onnistumista esiin kerhon sisällön toiveissa ja palautteessa. Tärkeää ensimmäisellä toimintatuokiolla oli myös ryhmäytyminen. On tärkeää, että ryhmän jäsen tuntee kuuluvansa ryhmään. Jos ryhmän jäsenet sitoutuvat toimintaan, ryhmästä tulee kiinteämpi. Kiinteässä ryhmässä jäse-

net tuntevat mielenkiintoa ryhmässä tehtäviin asioihin, he viihtyvät toistensa seurassa, kokevat saavansa arvostusta, välittävät aidosti toisistaan, ovat avoimia, kuuntelevat toisiaan ja kertovat tunteistaan. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2009: 62-63.)

Jokaisella toimintakerralla oli aloitus, toimintahetki ja lopetus. Aloitus oli esimerkiksi tämänhetkisten kuulumisten jakamista ja edellisellä toimintakerralla heränneiden ajatusten ja toiveiden läpikäyntiä. Toimintavaihe kesti noin puoli tuntia, enintään 45 minuuttia. Lopetusvaiheessa kävimme läpi päivän toimintaa ja vanhemmat saivat antaa palautetta meille. Keräsimme palautetta nimettömän palautelapun avulla (Liite 2). Kyselimme myös suoraan vanhemmilta, mitä mieltä he olivat toiminnasta ja mitä jäi mieleen edellisiltä toimintakerroilta.

Ennen jokaista toimintakertaa kävimme myös läpi ohjauksen rooleja, jotta vanhemmille oli selkeää, kuka ohjaisi toimintaa sillä kerralla. Tämä vähensi myös meidän jännitystä ohjauskerrasta, koska pääohjaajan rooli on ennalta määritelty. Tarkoituksenamme on siis, että pääohjaajavuorot vaihtelevat.

3.3 Aikataulu, työnjako- ja vastualueet

Opinnäytetyömme prosessi alkoi keväällä 2010 koulullamme järjestetyssä opinnäytetöiden hankemessuilla, jolloin kyseisen avoimen päiväkodin edustaja oli kertomassa aiheesta. Kiinnostuimme heti kyseisestä työstä ja otimme yhteyttä avoimen päiväkodin yhteyshenkilöön ja kyseisen opinnäytetyön ohjaavaan opettajaan. Teimme loppukevään aikana alustavan suunnitelman opinnäytetyöstä, jonka jälkeen kävimme tutustumassa kyseiseen päiväkotiin ja keskustelimme yhdessä opinnäytetyön ja kerhon toteuttamisesta. Kesän aikana laadimme opinnäytetyön varsinaisen suunnitelman, jonka esitimme ohjaavalle opettajalle, työelämän ohjaajalle ja opponentille 16.9.2010. Kun suunnitelma oli hyväksytty, lähetimme sen ja tutkimuslupapyyntön Vantaan sivistystoimeen saadaksemme toiminnallemme luvan.

Kun lupa oli myönnetty, aloitimme toiminnan suunnittelun, toteuttamisen sekä asiakkaiden valinnan yhdessä työpaikan kanssa. Ohjasimme toimintaa marras-joulukuussa 2010. Toiminnan päätyttyä ryhdyimme varsinaisen opinnäytetyön kirjoitusvaiheeseen, jota teimme kevään 2011 aikana.

Vuorottelimme keskenämme pääohjaajan ja avustavan ohjaajan roolissa. Pääohjaajan tehtävänä oli suunnitella toiminta ja ottaa vastuu toiminnan ohjaamisesta, jolloin avustava ohjaaja sai toimia valokuvaajana ja muistiinpanojen kirjoittajana, sekä ohjata myös avustaen pääohjaajaa. Työelämän ohjaaja toimii tarkkailijan ja palautteen antajan roolissa jokaisella toimintakerralla. Kun äidit ja perheen nuorimmat lapset osallistuivat meidän ohjaamaan toimintaan, olivat perheen muut lapset kahden muun henkilökunnan jäsenen hoivassa.

3.4 Luovat toiminnalliset menetelmät

Keskustelun sijaan toiminnalliset menetelmät vaikuttavat toimintaan kaikilla eri elämäneläimillä. Taiteellisten ja toiminnallisten menetelmien avulla ihmisen voi olla helpompi jäsentää ja esittää ongelmiaan. Toiminnan avulla myös pystytään vahvistamaan yksilön omaa tahtoa. Toimintaan motivoituminen riippuu tunteista, ja tunteet taas ohjaavat käyttäytymistä. Toiminnan kautta ryhmän jäsenet pystyvät jakamaan kokemuksia ja tunteita, joita keskustelun avulla olisi vaikea tuoda esille. (Vilén & Willberg 2004: 22.)

Toiminnalliset menetelmät soveltuvat erittäin hyvin ryhmämuotoiseen työskentelyyn. Ne ovat enemmän toiminnallista tekemistä kuin puhumista. Toiminnalliset menetelmät tuovat parhaimpaaan asioihin uusia näkökulmia ja niiden avulla voidaan käsitellä asioita, joista on vaikea puhua. Keskustelua tarvitaan toiminnan loppuvaiheessa käydessä läpi toimintaa ja kokemusten jaossa muiden ryhmäläisten kesken. (Sosiaaliportti 2009c.)

Luoviin toiminnallisiin menetelmiin kuuluvat leikkiminen, laulaminen, liikkuminen, piirtäminen ja käsillä tekeminen. Nämä ovat myös lapsen luonnollisia tapoja ilmaista itseään ja siksi niitä hyödynnetään toiminnallisissa menetelmissä. Toiminnallisia menetelmiä käytetään esimerkiksi työskennellessä lasten tai nuorten parissa leireillä tai perhekuntoutuksessa. Lapsen ja perheen on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia toiminnallisten menetelmien kautta. Onnistumisen kokemukset tuovat lisää voimavaroja perheelle. Perhekuntoutuksessa on havaittu, että toiminnallisessa ohjatussa tekemisessä perheenjäsenten välillä vuorovaikutus paranee ja lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu. (Sosiaaliportti 2009c.)

Vauvahieronta on vauvan ja aikuisen välinen yhteinen leikki, joka perustuu hellimiselle ja hieromiselle. Sillä on monia hyötyjä sekä lapsen että vanhemman kannalta: se vahvistaa vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, auttaa lasta hahmottamaan kehoaan, lievittää vauvan vatsavaivoja sekä parantaa unenlaatua. Hieronnan tulee olla ihana, rauhallinen hetki lapsen kanssa, jolloin tilanteeseen keskitytään. (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri.)

4 AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA JA SEN MUODOSTUMINEN

Seurakunnat, järjestöt, kunnat ja yksityiset palvelun tuottajat järjestävät leikkitoimintaa tai avointa varhaiskasvatusta. 1970-luvun alusta asti avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta on käytetty nimeä leikkitoiminta. 2000-luvulla se on muuttunut yleiseksi avoimen varhaiskasvatuksen käsitteeksi. 1984 leikkitoimintaa on ryhmitelty leikkipuistoihin, leikkikerhoihin, leikki-välinelainaamoihin ja avoimiin päiväkoteihin. (Alila & Portell 2008: 12.)

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan määrittelyn haasteena voidaan pitää eri järjestäjien antamia määritelmiä ja toimintamuotoja. Lisäksi toimintamuodot ja eri määritelmät vaihtelevat runsaasti eri kunnissa. Avoin varhaiskasvatus pyrkii aina ottamaan alueelliset tarpeet huomioon ja sekin tuo eroja tähän. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotojen lukumäärä on suuri tänä päivänä. Kirjoa määrittelyyn tuo myös varhaiskasvatuksen ja esimerkiksi perhetyön rajojen häilyvyys. Käsitteiden käyttö ja määrittely eivät ole yhtenäistä valtakunnallisesti, paikallisesti tai eri järjestäjien kesken. (Alila & Portell 2008: 12.)

Päivähoitolaki, joka on ollut voimassa vuodesta 1973, käsittelee avointa varhaiskasvatustoimintaa käsitteenä leikkitoiminta. Päivähoitolaki ilmaisee avoimen varhaiskasvatustoiminnan seuraavasti:

”Lasten päivähoidolla tarkoitetaan tässä laissa lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Päiväkotihoidon voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi. Leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa (Finlex 451/1990).”

4.1 Leikkitoiminta muotoutuu

Leikkipuistotoiminta sai alkunsa 1800-luvun lopulla, mutta se aloitettiin 1900-luvun puolella. 1914 kesäleikkipuistotoiminnan aloitti Suomen voimisteluoopettajainliitto yli 4-vuotiaille lapsille Helsingissä. Lapset osallistuivat toimintaan aikuisen kanssa. Toimintamalli lähti Saksasta ja Yhdysvalloista. Ideana oli tarjota vähävaraisille ja köyhille lapsille mahdollisuuksia ulkoilla paljon ja turvallisesti. Toiminta oli sekä ohjattua että vapaata. Ohjaajina toimivat opettajat kansakoulusta tai lastentarhoista, sekä voimistelu- ja nuorisohjaajat. Toiminta muuttui ympärivuotiseksi 1951. (Alila & Portell 2008: 15.)

Yksityinen lasten ulkoiluttaja- ja puistotätitoiminta syntyi 1943 Työvalmius- yhdistyksen toimesta Helsingissä. Sodan jälkeen moni äiti joutui seisomaan pitkiä aikoja ruokajonoissa ja erityisesti pienten lasten äideille toiminta oli tarpeen. Toimintaa pidettiin kaupungin omissa puistoissa ja lapsen saattoi jättää sinne hoitoon. Puistoissa varustelu oli niukkaa ja lapsia saattoi olla jopa yli sata. (Alila & Portell 2008: 15.)

Kerhotoiminta on aikojen saatossa esiintynyt eri nimillä kuten leikkikerho, leikkikoulu tai kerhotoiminta. Leikkikoulut tulevat 1700-luvulta, mutta yleistyivät Suomessa 1960-luvulla. 1972

leikkikoulujen määrä oli noussut muutamasta 170:een. Päivähoidon tarpeen kasvu ja eri päivähoitomuotojen mahdollisuuden vähyyks kasvattivat leikkikoulujen määrää nopeasti. Toiminta oli leikinomaista aikuisen ohjaamaa toimintaa. (Alila & Portell 2008: 16.)

1980-luvun lopulla leikkikerhotoiminta tarkoitti lasten ryhmämuotoista toimintaa, muutama tunti kerrallaan ja ilman aikuista. Kerhoon tuli ilmoittautua etukäteen ja toimintaa oli myös ”avoimen kerhon” nimellä. Siihen saivat myös vanhemmat osallistua. Avoin kerho järjesti toimintaa myös pelkästään vanhemmille lasten leikkiessä. Leikkikerho kokoontui kerran viikossa ja toiminta oli osin ohjattua, osin vapaata leikkiä. (Alila & Portell 2008: 16.)

Seurakunnat aloittivat päiväkerhotoimintansa 1940-luvulla. Säännölliseksi toiminnaksi se muuttui 1971. Tuolloin muodostuivat myös perhe- ja äiti-lapsikerhot. Toiminnan tavoitteena oli lasten yksilöllisen kehityksen tukeminen, sosiaalisten taitojen harjaannuttaminen ja uskonnollisen kasvatuksen antaminen. (Alila & Portell 2008: 16.)

Avoimet päiväkodit tulivat Ruotsin kautta Suomeen 1970-luvun lopulla. Suomessa ne muotoutuivat osaksi leikkitoimintaa 1984. Tehtävänä avoimilla päiväkodeilla oli kasvatuseuvonnan antaminen ja lapsiperheiden eristäytyneisyyden vähentäminen. Vanhempia kannustettiin keskustelemaan ammattikasvattajien kanssa. Lapsi oli koko ajan oman vanhempansa vastuulla, eikä toimintaan tarvinnut ilmoittautua. Aikuisille saatettiin muodostaa omaa toimintaa lasten leikkiessä. (Alila & Portell 2008: 17.)

1980 -luvun lopussa leikkitoiminta oli kasvava päivähoidon toimintamuoto. 1990-luvun lama lakkautti rajusti avointa varhaiskasvatustoimintaa, mutta 2000-luvulle tultaessa palveluiden järjestäminen oli taas lisääntynyt. Kuntia kannustetaan monimuotoisempiin varhaiskasvatustalouksiin, koska perheille halutaan antaa enemmän vaihtoehtoja. (Alila & Portell 2008: 17.)

4.2 Vantaan kaupungin avoin päivähoito

Vantaan avoimet päiväkodit sijaitsevat suurimmaksi osaksi Länsi-Vantaalla. Vantaalla sijaitsee yhteensä yhdeksän avointa päiväkotia. Toiminta on muotoutunut lasten ja vanhempien yhteiseksi toiminnaksi, joka on sisätiloissa tapahtuvaa ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja vanhemmille. Näitä ovat esimerkiksi vauvakerhot ja lapsi-vanhempi -kerhot. Toimintaa järjestetään elokuusta toukokuuhun. Työntekijöinä ovat ainakin yksi lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Lasten kerhot voivat olla maksullisia, mutta muuten toiminta on yleensä maksutonta. (Vantaan avointen varhaiskasvatustalouksien kehittämisen linjaukset 2008: 5.)

Tavoitteena avoimella varhaiskasvatuksella on ajatus, että toiminnan lähtökohtana on lapsi. Vertaisryhmän avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Vanhempaa tue-

taan kasvatustehtävissä vahvistamalla vuorovaikutustaitoja lapsen ja vanhemman välillä. Lisäksi pyritään puuttumaan lapsen ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhain ja tarvittaessa ohjaamaan eteenpäin asiantuntijalle. Tämä edellyttää henkilökunnalta aktiivista verkostotyötä. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tulee olla toimintaa, jota on helppo lähestyä. Neuvolan terveydenhoitajalla tai sosiaalityöntekijällä on suuri rooli kynnyksen madaltamisessa, kun he ohjaavat vanhempia avoimen varhaiskasvatuspalveluiden piiriin. (Vantaan avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisen linjaukset 2008: 6.)

Avoimet päiväkodit ja niiden toiminta on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen sekä huoltajilleen. Aktiivinen yhdessäolo on perusta toiminnalle ja tuolloin vanhemmat huolehtivat lapsistaan. Toiminta muodostuu taito- ja taideaiheisista tuokioista, musiikista, retkistä, sisätiloissa liikkumisesta ja ennen kaikkea aktiivisesta yhdessäolosta. Toimintaa muokataan vanhempien toiveiden pohjalta. Kasvatuksesta ja kehityksestä on mahdollista keskustella henkilökunnan kanssa, sekä vaihtaa kokemuksia lapsiperheiden arjesta muiden vanhempien kanssa. Toimintaan osallistuminen ei myöskään vaikuta kodinhoidon tukeen. Vähimmäiskävijämäärätavoite avoimessa päiväkodissa on 30. Avoin päiväkotipiiri pyörii koulujen toiminta-aikoina 3-5 päivää viikossa. Aukioloaika päivittäin on noin 9-16. (Vantaan avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisen linjaukset 2008: 7.)

5 VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Yksi tärkeimmistä vaikuttajista varhaislapsuudessa on vanhemman tai muun hoitajan suhde lapseen. Varhaislapsuus on jokaiselle lapselle henkilökohtainen ja ainutkertainen elämänvaihe, johon vaikuttaa suuresti se, miten vauvan tarpeisiin vastataan. (Bardy 2009: 177.) Tässä luvussa käymme läpi, mitä varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan ja minkälaisena se tukee lapsen myönteistä kasvua. Avaamme myös lapsen persoonallisuuden kehitystä käyttäen lähteenä Erik H. Eriksonin teoriaa psykososiaalisen kehityksen kriiseistä.

5.1 Varhaisen vuorovaikutuksen laatu ja sen vaikutukset

Varhaisen vuorovaikutuksen voidaan laskea alkavaksi jo ennen vauvan syntymää. Se muovautuu niistä mielikuvista ja odotuksista, joita vanhemmilla on tulevasta lapsestaan. Myös vanhempien omat lapsuudenkokemukset vaikuttavat mielikuviin ja niistä muovautuvaan tapaan kohdata uusi elämänalku. (Suomalainen 2011.)

Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea sitä, mitä lapsi ja vanhemmat tekevät ja kokevat lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Lapsen kehityksen kannalta tärkeää on myönteinen vuorovaikutus. Myönteinen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on suurimmaksi osaksi sanatonta viestintää, joka välittyy lapseen esimerkiksi katseen ja kosketuksen

muodossa. Lapsi saa myönteisten kokemusten kautta tunteen siitä, että häntä rakastetaan juuri sellaisena kuin hän on. Tärkeää vuorovaikutuksessa on myös vanhemman iloitseminen lapsesta. Tämä voi joskus olla kokonaan kateissa vanhempaa kuormittavien tekijöiden takia, jolloin vuorovaikutus on saattanut jäädä kielteiseksi, kuten esimerkiksi lapsen torumiseksi. Lapsen itsetuntoa vahvistaa se, että hän tuntee jonkun nauttivan seurastaan. (Korhonen: 1,3.)

Vauvasta vaariin asti voidaan kehittää ihmisen empatiaa. Ihminen, joka on empaattinen, on lämminhenkinen ja luja. Jokaisen tilanteen erityistekijät huomioon ottaen, empaattinen yksilö pystyy sovittamaan oman käyttäytymisensä empaattisesti asiansyhteyteen. Empatiaa voidaan kehittää monin eri keinoin ja menetelmiä ovat esimerkiksi vauvahieronta, äiti-lapsi -suhteen kehittäminen ja hellydenosoitukset. (Kalliopuska 1995: 70-71.)

Varhaisen vuorovaikutuksen laadulla on kauaskantoisia seurauksia ihmisen elämässä. Vauvana paljon äidiltä huomiota saaneet lapset on havaittu aikuisena kestävän stressaaviakin tilanteita muita paremmin. Sosiaalinen kehitys on edistynyt koska lapset ovat saaneet keskittyä tämän taidon kehittämiseen. (Tutkiva juttu 2011.)

Vaattovaaran ja Maulan mukaan (2010: 20) kiintymyssuhde on lapsen fyysisen, emotionaalisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen kehityksen rakennusaine. Vuorovaikutus voi joko tukea lapsen myönteistä kasvua tai päinvastoin vaarantaa lapsen kehitystä. Tärkeää on, miten vanhemmat vastaavat lastensa yksilöllisiin tarpeisiin. Vaattovaara ja Maula kertovat myös, että monitasoiset elämänhallintaan liittyvät ongelmat ja vaikeus toimia turvallisen kiintymyssuhteen rakentajana periytyvät helposti sukupolvelta toiselle. Perimän katkaisemiseen tarvitaan ulkopuolista tukea ja sitoutumista työskentelyyn.

Leila Paavola tutkii väitöskirjassaan (2006: 3), mitkä äidin vuorovaikutuksen ja kommunikatiivisen käyttäytymisen piirteet ovat olennaisia lapsen kohdistuvassa sensitiivisessä reagoinnissa. Hän tutki myös, millaisia yhteyksiä niillä on lapsen varhaisten kommunikointitaitojen ja kielen kehitykseen. Tutkimuksessa analysoitiin 27 suomalaisäitiä ja heidän terveitä esikoislapsia, esimerkiksi videotallennetun vapaan leikin avulla. Tulokset paljastivat, että lapsen myöhempiin kommunikaatiotaitoihin ja kielen kehitykseen vaikuttivat äidin käyttäytymisen piirteet ja lapsen varhaiset kyvyt osallistua vuorovaikutukseen.

Psykiatri ja psykoanalyttikko John Bowlby (1907-1990) ja hänen laatimansa kiintymyssuhdeteoria on yksi tärkeimmistä varhaisen vuorovaikutuksen laatuun liittyvistä teorioista. Bowlbyn (1957:10, 14) mukaan lapsen henkistä nälkää ruokkii äidin rakkaus ja ilo, jota äiti hänen seurassaan tuntee. Äidin hoivan puutteet aiheuttavat erilaisia häiriöitä lapsen kehityksessä, sekä fyysisiä, sosiaalisia että älyllisiä. Puutteet voivat ilmetä myös lapsen psyykkisinä ja fyysisinä

oireina. Lapsen myönteinen kasvun kehitys tapahtuu silloin, kun lapsi on jatkuvassa ja onnellisessa suhteessa hoivaajiinsa. (Bowlby 1957: 60-61.) Henkisen ja fyysisen kehityksen ehtona on lapsen kokemana lämmin, läheinen ja jatkuva suhde äitiinsä tai muihin hoitajiin. On tärkeää, että lapsi kokee olevansa äidin mielihyvän ja ylpeyden kohteena. (Bowlby 1957: 79.)

5.2 Vanhemman vaikutus varhaiseen vuorovaikutukseen

Lapsi ja vanhemmat vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa, joten heitä ei voi käsitellä toisistaan erillisinä. Lapsi kehittyy ja kasvaa vain vuorovaikutuksessa, jossa sekä lapsi että vanhemmat ovat osallistuvana osapuolena. Vanhemman aito osallisuus ja sitoutuminen lapseen ja hänen elämänsä on lapsen olemassa olon perusta (Kivijärvi 2003: 252). On tärkeää huomioida sopivasti lapsen läheisyyden ja erillisyyden tarpeet. Äidit ja isät ovat yleensä oppineet ymmärtämään lapsen, varsinkin vauvan tunnetiloja ja tarpeita. Vauvaan vaikuttaa myönteisesti se, että vanhemmalla on kyky kestää omia ja lapsen hänessä nostattamia tunteita ja käsitellä niitä. (Schulman 2002: 110; Siltala 2003:16.)

Tutkijatohtori Anu-Katriina Pesonen Helsingin yliopistosta (Tutkiva juttu 2011) kertoo, että lapsi on hyvin kiinnostunut vanhemman tunnetilasta ja eläytyy sen mukaan. Usein onkin niin, että vanhempi eläytyy lapsen pelokkuuteen ja yrittää eri tavoin lieventää sitä. Vanhemman tulisi virittäytyä vauvan tunnetilaan. Vauva on erittäin aktiivinen vuorovaikutuksen säätelijä ja hän tekee omanlaisia vuorovaikutusaloitteita. Heti syntymästään lähtien vauvat tuntevat tarvetta kommunikoida vanhempiansa kanssa. Pieni lapsi kiinnittää huomionsa erityisesti kasvoihin ja tunnistaa äidinmaidon tuoksun jo ensimmäisinä elinpäivinä. Nämä ovat tapoja joilla vauva kiintyy omiin vanhempiinsa ja ottaa vuorovaikutuksen ensiaskeleita. (Tutkiva juttu 2011.)

Erittäin varhaisessa vaiheessa, jo vastasyntyneenä lapsi osaa käyttää eri aistejaan luodakseen itselleen kokemuksia. Ensimmäinen elinvuosi rakentuu havaintojärjestelmän kehitykselle. Havaintojen avulla lapsi tutustuu uuteen maailmaan. Maailmaa hahmotetaan toimintojen, havaintojen ja liikkeen avulla. Kielellisen ilmaisuuden puuttuessa pieni lapsi ilmoittaa toiminnastaan muille eleillään, ilmeillään, jokittelulla ja niillä arkipäivän toiminnoilla, joita hän päivän aikana suorittaa. Yleensä äidin kasvot ovat ensimmäinen tarkkailun kohde. Sieltä lapsi oppii eleet ja ilmeet, jotka ovat tärkeitä kommunikoinnin kannalta. Vuorovaikutuksessa kielellä on kuitenkin suuri rooli. Kielen avulla lapsen aiomukset, toiveet ja havaintomaailman jäsenteleminen onnistuvat paremmin ja tulevat helpommin ymmärretyksi. Kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen, ajatusten, mielikuvituksen ja tunteiden viestintäväline. (Aaltonen ym. 2002: 137.)

Vuorovaikutusleikkien on koettu olevan tärkeä tekijä vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen vahvistajana. Vuorovaikutusleikkejä arjessa voivat esimerkiksi olla lapsen kanssa varpaiden laskeminen. Leikkiminen ei välttämättä vaadi paljon aikaa, niiden kesto voi olla vain muutama minuutti tai tarvittaessa kauemminkin. (Korhonen 2011: 3.) Pelkkä virikkeen anto ilman vuorovaikutusta vauvalle, kuten helistimen ojentaminen, voi lopettaa leikin vähitellen. Vuorovaikutuksellista leikkiä on vanhemman jääminen heiluttamaan helistintä tai muuten ilmaisemaan että hän seuraa lapsensa leikkiä. Vuorovaikutuksellinen leikki tekee lelut mielenkiintoisiksi. Lapsi kokee mielihyvää huomattaessaan että toinen ihminen on valppaana ja leikkisänä juuri hänen kanssaan. (Schulman 2002: 113.)

5.3 Lapsen persoonallisuuden kehitys

Persoonallisuuden kehityksen tuntemus auttaa kasvattajia tuntemaan lapsen kehitystä paremmin. Tieto lisää ymmärrystä ja näin lasta voidaan auttaa erilaisissa kehitysvaiheissa. Merkitys eri teorioille korostuu erityisesti silloin, kun kasvattaja ei tunne olevansa varma kasvatustietämistään, tai kun persoonallisuuden kehitys ei etene odotetusti. Psykoanalyttisia teorioita edustavat Erik H. Erikson, Margareth Mahler ja Sigmund Freud. Näiden henkilöiden ajatukset ovat pohjana nykyisissä kasvatustieteissä. (Aaltonen ym. 2002: 145.)

Myös Erik H. Eriksonin teoria psykososiaalisen kehityksen kriiseistä mainitsee varhaisen vuorovaikutuksen olevan yksi tärkeä osa ihmisen persoonallisuuden kehityksessä. Eriksonin teoria jakaa elämänkaaren vaiheisiin, joita kutsutaan kehitystehtäviksi. Jokaisessa vaiheessa ihminen kohtaa kriisin, jonka selvittäminen ja läpikäyminen on erittäin tärkeää psykososiaalisen kehityksen kannalta. Kriisit tulee selvittää niille otollisina aikoina, jotta uusien elämänvaiheiden tuomien kriisien kohtaaminen olisi helpompaa. Kehitystehtävästä selviäminen antaa lapselle itseluottamusta ja yrittämisen halua jatkaa seuraavaan kehitystehtävään. Epäonnistuminen kehitystehtävässä jättää lapsen ilman valmiuksia seuraavaa kehitystehtävää varten. (Aaltonen ym. 2002: 145.)

Ensimmäistä vaihetta kutsutaan nimellä peruluottamus vs. perusepäluottamus. Tämä kausi kattaa ensimmäisen elinvuoden, jolloin lapsen olisi tarkoitus saavuttaa luottamus vanhempiansa ja hoitajiinsa. Perusepäluottamus syntyy ympäröivää maailmaa ja läheisiään kohtaan, jos lapsi ei saa hoitajiltaan vastinetta tarpeisiinsa. Perustarpeita ovat esimerkiksi puhtaudesta huolehtiminen, ruokkiminen ja tarpeellisen lämmön saanti. Peruluottamuksen saantiin tarvitaan ennen kaikkea rakkautta ja läheisyyttä. Kun tarpeisiin vastataan, lapsi oppii että hänen toiveillaan on merkitystä. Eriksonin mukaan tämä vaihe vaikuttaa myös siihen, miten luottamus syntyy nuoruus- ja aikuisiässä toisiin ihmisiin. (Aaltonen ym. 2002: 145-146.)

Tässä vaiheessa ratkaisevinta on luoda pysyvä tunneside lapsen ja muutamaa häntä hoitavan aikuisen välille, jotka yleensä ovat äiti ja isä. Lapsen ja häntä hoitavan aikuisen vuorovaikutuksessa muovautuu perusluottamus. Tämän ensimmäisen vaiheen onnistunut läpikäyminen synnyttää lapsessa toivon tunteen jolloin hän alkaa luottaa itseensä, häntä hoivaaviin aikuisiin sekä ympäröivään maailmaan. (Suomalainen 2011.) Perusturvallisuuden ja luottamuksen kokemus vaikuttaa myös lapsen myöhemmässä elämässä. Se vaikuttaa myöhempisiin ihmissuhteisiin, luo pohjaa hyvälle itsetunnolle sekä kehittää empatiakykyä. Myös pettymysten ja vastoinkäymisten sietokyky kasvaa. (Suomalainen 2011.)

Yksi ryhmämme lapsista oli reilu vuoden ikäinen, jolloin Eriksonin teorian mukaan siirrytään jo toiseen vaiheeseen. Itsenäisyys vs. häpeä ja epäily ovat toinen persoonallisuuden kehityksen vaihe, jonka kehitys keskittyy ensimmäisestä kolmanteen ikävuoteen. Tällöin lapsi oppii hallitsemaan tarpeitaan ja odottamaan. Lapsi tarvitsee hoitajien antamaa huomiota ja palkitsemista esimerkiksi kuivaksi oppimisessa. Palkitsemisella lapsi huomaa, että hän voi käyttää psyykkisiä ja fyysisiä voimavarojansa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Palkitseminen voi tarkoittaa esimerkiksi sanallista kehumista. Mikäli vanhemmat syyllistävät tai ylisuojelevat lasta, lapsi alkaa tuntea korostuneesti häpeää ja epäillä omia kykyjään. (Aaltonen ym. 2002: 146.)

6 VERTAISRYHMÄTOIMINTA

Vertaisryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa samassa elämäntilanteessa tai samanlaisia kokemuksia omaavat henkilöt kokoontuvat yhdessä pyrkien saamaan tukea ja ratkaisemaan tilannettaan yhdessä. Tärkeää on toisen antama tuki ja apu, kokemusten jakaminen ja se ettei koe olevansa yksin vaikeuksiensa kanssa. Vertaistukitoiminnan on koettu olevan tehokas tapa vaikuttaa perhetilanteisiin. Perheiden vertaistuki on tärkeä voimavara, joka auttaa jaksamaan arjessa eteenpäin ja tukee uupumuksen keskellä. Keskustelu muiden vanhempien kanssa tuo uusia ideoita vanhempana olemiseen. (Sosiaaliportti 2008b.)

6.1 Vanhempien tukeminen vertaisryhmän avulla

Äiti-lapsipiirit ovat osa ennaltaehkäisevää, perheen hyvinvointiin liittyvää työtä. Syyt miksi äitejä kiinnostavat vertaistukiryhmät ovat esimerkiksi halu tavata muita samassa elämäntilanteessa olevia äitejä, vertaistuen saamisen mahdollisuus ja sosiaalisen verkoston kasvattaminen. Kotona olevat äidit kaipaavat vastapainoa arkielämän rutiineille. Ryhmien avulla äidit pääsevät jakamaan tunteitaan, kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Äitien keskinäinen vuorovaikutus muokkaa ryhmän toimintaa. Monet äidit kokevat luontevammaksi sen, että tietoa saadaan vertaistuellisten ryhmien kautta kuin lastenkasvatusoppaista. (Vanhanen-Silvendoin 1996: 228, 230-233.)

Yhteenkuuluvuuden ja liittymisen tarpeet ovat osa jokaista ihmistä. Jokainen meistä haluaa olla rakastettu ja kuulua johonkin ryhmään. Liittymällä ryhmään ihminen palvelee tiettyjen tarpeidensa tyydytystä, mutta ryhmällä on muitakin tehtäviä. Ryhmän mahdollisuuksiin kuuluu kiinteyden luominen jäsenten kesken ja hyvän me-hengen luominen. Mitä paremmaksi luottamus syntyy ryhmän jäsenten kesken, sitä paremmin ryhmän on mahdollista omaksua sitä ylläpitävät arvot. Ryhmä voi tuoda henkilölle turvaa ja tukea vaikeissakin tilanteissa. Jäsenyys ryhmässä koetaan yleensä palkitsevana, se tyydyttää monia tarpeita, tukee arvoja ja etenkin luo elämälle tarkoitusta. (Kalliopuska 1995: 52-53.)

Turvallisessa ryhmässä jäsen saa kokea olevan oma itsensä. Tällainen ryhmä nostaa esiin jäsenen parhaat puolet, sekä hyväksyy heikkoudet. Erittäin turvallisessa ryhmässä on mahdollisuus paljastaa kipeimmätkin asiat ja saada arvostusta, hyväksyntää ja välittämistä. Myös itsetunto voi vahvistua turvallisen ryhmän myötä. (Aalto 2002: 8.)

Lapsen vanhemmalla tulee olla riittävästi tukea muilta ihmisiltä. Muiden vanhempien tuki ja kasvatustyön tuomien rankkojen ja ahdistavien kokemusten jakaminen auttaa selviytymään arjessa. Se, minkälaista tukea saa ja kokee, vaikuttaa siihen miten pystyy kohtaamaan vauvan tarpeet. Tuen puute vaikuttaa jaksamiseen ja tätä kautta saattaa vaikuttaa vauvan kehitykseen negatiivisesti. Tärkeä tuki tulee myös kumppanilta, joka on sekä henkisesti että fyysisesti mukana vanhempana ja kumppanina. (Schulman 2002: 86-87, 120.)

Keväällä 2010 MLL suoritti valtakunnallisen vertaisryhmätoiminnan arviointikyselyn. Kysely kohdistui kahteen edelliseen vuoteen ja osallistujia kyselyssä oli 100 henkilöä. Yksi heistä oli mies ja loput naisia, iältään 26-45 vuotta. Tieto vertaisryhmästä levisi ihmisille neuvolan, ystävien, perhekahvilan, paikallislehden, internetin ja kaupan ilmoitustaulun kautta. Vertaisryhmä kokoontui vähintään viisi kertaa viikossa, keskimäärin 1-2 tuntia kerrallaan. Suurin osa vastaajista osallistui vertaisryhmään lapsensa kanssa, mutta myös yksin, ystävän tai puolison kanssa. (Halonen, Sourander & Viinikka 2010: 3.)

Arviointikyselyn tulosten mukaan tärkein syy, miksi vanhemmat osallistuivat vertaisryhmään, oli keskustelumahdollisuus muiden samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. Tähän sisältyy myös halu keskustella ja jakaa omia kokemuksia muiden kanssa. Keskustelemisen ja kokemusten jakamisen odotettiin tuovan tukea omaan vanhemmuuteen. Muita toiveita vertaisryhmän toiminnasta olivat uusien ystävyysuhteiden luominen, harrastuksen ja oman ajan mahdollisuuden saaminen. Harva heistä koki, että osallistui toimintaan vain siksi, että haluaa auttaa muita. (Halonen, ym. 2010: 9.)

Tärkeimpinä vaikutuksina vertaisryhmän toiminnasta lähes 70 % vanhemmista koki, että heidän sosiaalinen verkostonsa kasvoi sekä se, että he saivat uusia ystäviä. 65 % vanhemmista

koki, että tärkeimpänä antina vertaisryhmätoiminta toi helpotusta omaan oloon kun sai keskustella toisten kanssa. Kotona käytävät keskustelut ja sitä kautta perheen ilmapiiriin parannuksen koki reilu 43 % osallistuneista. Toisten vanhempien tuki on myös ollut vanhemmille erittäin tärkeää ja toisilta saatu tieto antoi uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia käytännössä tapahtuvien tilanteiden ratkaisemiseen sekä jäseni elämäntilannetta. (Halonen, ym. 2010: 11.)

Koska suunnittelemamme kerho oli suunnattu kaksi- tai useampilapsisille perheille, emme halunneet kokonaan unohtaa perheen vanhimpia lapsia. Vaikka toiminta keskittyikin äidin ja kuopuksen väliseen suhteeseen, halusimme että äidit jakaisivat kuitenkin ajatuksiaan perheen muista lapsista ja arjen pyörittämisestä.

Ensimmäinen lapsi useampilapsisessa perheessä saattaa tuntea mustasukkaisuutta uutta sisarusta kohden. Pikkusisarus vaikuttaa mullistavasti lapsen elämään, sillä hän joutuu jakamaan huomion vauvan kanssa ja tuntee tämän takia epävarmuutta. Vaikka lapsi on saattanut odottaa vauvan syntymää innoissaan ja toivoo häntä leikkitoverikseen, voi pettymys olla kova, kun tämä pieni vauva ei vaikutakaan leikkiin kykenevältä. On tärkeää, että lasta valmistellaan sisaruksen syntymää varten, kerrotaan ajoissa tulevasta ja tehdään mahdolliset muutokset hyvissä ajoin. Kun vauva on syntynyt, ei edelleenkään ole hyvä unohtaa vanhemman lapsen tunteita, sillä hänkin kaipaa kahdenkeskistä aikaa. Vanhemman on myös tärkeä tukea nuoremman ja vanhemman lapsen suhdetta, esimerkiksi ottamalla vanhempi lapsi mukaan vauvanhoitoon. (Litja & Oinonen 2000.)

Vanhemmat usein toivovat, että heidän lapsensa oppivat rakastamaan sisaruksiaan tai ainakin tulevat toimeen keskenään. Jatkuva nahistelu ja kinastelu kuitenkin huolestuttavat vanhempia. Toiset sisarukset tulevat hyvin toimeen, toiset eivät. Persoonallisuuden erot ja ikäero voivat olla syitä selittämässä ristiriitoja, mutta toisinaan aiheet saattavat olla syvemmällä. Lapsilla kinastelun takana on usein tunne, että vanhemmat asettavat toisen lapsen etusijalle. Vanhemmat saattavat myös huomaamattaan suosia toista lasta. Syynä siihen voi olla heidän omat kokemuksensa lapsuudessa, tai johtua lasten syntymäjärjestyksestä. (Asen 1995: 154.)

Vanhempi, joka on omassa lapsuudessaan esikoisena kokenut jääneensä osattomaksi vanhempien rakkaudesta, saattaa oman esikoisena kohdalla yrittää ”korjata” asiaa. Jos lapsi muistuttaa esimerkiksi ihailtua sukulaista, voi sekin olla syynä suosimiseen. Lapsi saattaa myös muistuttaa vanhempaa itseään erityisesti, tai hän saattaa olla erityisen lahjakas esimerkiksi musiikallisesti tai taiteellisesti. Erikoisasemaan voi myös joutua vakavan sairauden vuoksi, tai sen vuoksi, että äidillä on ollut useita keskenmenoja ennen lapsen syntymää tai koska edellinen lapsi oli kuollut. (Asen 1995: 154-155.)

6.2 Ohjaajan rooli

Ryhmän alkaessa jäseniltä kohdistuu monenlaisia odotuksia ryhmätoimintaa ja ohjaajaa kohtaan. Ohjaajalla on itsellään myös jonkinlainen näkemys omasta roolistaan. Yhtä ja ainoaa ”oikeaa” ohjaustapaa ei ole. Tärkeää on, että ohjaaja luo itse roolinsa, pohtii omaa toimintaansa ja valitsee tyylinsä tietoisesti ja perusteellisesti. Ohjaaja osaa käyttää itseään työvälineenä, jos itse tietää, millainen on. Tietoisesti valittu rooli auttaa ohjaajan toiminnan kehittymisessä. Ohjaaminen on jatkuvaa tekemällä oppimista. (Avaintoimija.net)

Ei ole olemassa tietynlaista ihmistyyppiä, joka sopisi aina hyvin ryhmän ohjaajaksi, vaan jokainen ohjaaja on oma persoonansa vahvuuksineen ja heikkouksineen sekä toimintatapoineen. On kuitenkin olemassa tiettyjä ominaisuuksia, joita ryhmän ohjaaja tarvitsee. Yksi niistä on kyky eläytyä empaattisesti ja aistinvaraisesti toisen ihmisen elämään. Tämä voi estyä, jos ohjaajan oma tunne-elämä on lukkiutunut, jolloin ryhmän jäsenten kertomat asiat voivat nostattaa pintaan ohjaajan omia tunteita. (Kaukkila & Lehtonen 2007: 58-59.)

Ryhmän ohjaajalta vaaditaan myös avoimuutta ja aitoutta. Ryhmän jäsenet huomaavat helposti, jos ohjaajan sanat ja tunteet ovat ristiriidassa keskenään. Avoimuudella ryhmän ohjaamisessa tarkoitetaan sitä, että ryhmän ohjaaja olisi valmis kohtaamaan uusia ja tuntemattomia tilanteita sekä ihmisiä, ei niinkään sitä että ohjaaja kertoisi avoimesti itsestään ja elämästään. (Kaukkila & Lehtonen 2007:59-60.)

Hyvä ohjaaja toimii johtajana, auttajana, havaitsijana ja tutkijana. Ohjaaja luo olosuhteet, joissa ryhmän jäsenillä on mahdollisuus oivaltaa itse asioita. Silloin ryhmä kehittyy ja luo tietoa, eikä ohjaaja ole ainoa tiedon tuoja. Ohjaajan tulee tarkastella rooleja ryhmässä. Kuka osallistuu, kuka vetäytyy? Ohjaajan tulee huolehtia, että jokainen saa tilaa itselleen ryhmässä. Kun ryhmässä jokainen tuntee itsensä tarpeelliseksi ja kelpaavaksi, syntyy luova ilmapiiri. (Tarinanetti.)

Ohjaajan tärkeisiin tehtäviin kuuluu myös pitää ryhmä elossa. Ohjaajan ote ryhmään ja toimintaan tulee olla kevyt, mutta jämää. Ryhmän vetäjä on tasaveroinen ryhmän jäsenten kanssa, eikä itsekään tiedä, miten ryhmä kehittyy. Ohjaajalla on vastuu kokonaisuudesta ja ajatukset työskentelyn päämäärästä, mutta se miten sinne päästään, kuuluu ryhmälle. Lopeuksessa ohjaaja ohjaa keskustelua. Tärkeintä on, että ohjaaja yrittää rohkaista osallistujia tekemään huomioita ja pohtimaan niitä ääneen. Näin ryhmän toimintaa voidaan kehittää. (Tarinanetti.)

Avaintekijänä onnistuneeseen tuokioon on ohjaajan luoma kontakti vanhempiin ja vanhempien välinen kanssakäyminen. Arvostava ja turvallinen ilmapiiri luovat vanhemmille mahdolli-

suuden olla oma itsensä ja avautua uudelle ryhmälle. Ohjaajalla on tärkeä rooli kommunikoida ryhmän kanssa, sillä hänen tapansa puhutella, antaa ohjeita ja ylläpitää ryhmähenkeä, vaikuttavat siihen, miten koko ryhmä on vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä on erittäin tärkeää alkuvaiheessa, jolloin vanhemmat ottavat ensimmäisiä kommunikoinnin askelia ryhmän sisällä. (Helsti & Helsti-Towalski 2008: 22.)

Ryhmä ei kokoonnu kahta kertaa samanlaisena. Kaikki ryhmän jäsenet ja ohjaaja vaikuttavat toisiinsa jatkuvasti. Ryhmä muuttuu jatkuvasti ja siksi on hyvä olla aikaa aloitushetkelle, jolloin voidaan tunnustella ilmapiiriä ennen kuin aletaan työskennellä. Aloitushetket antavat mahdollisuuden tarkastella ryhmän jäsenten sen hetkisiä voimavaroja ja toistensa välisiä suhteita. Aloitushetken avulla saadaan myös ajatukset ja keho viritetyiksi kerhoa varten. Tämä tunnusteluhetki on aina haettava joka kerta uudestaan. Se auttaa ohjaajaa työskentelytapojen valinnoissa ja osallistujien reaktioiden tunnustelussa. Ohjaajan tehtäviin kuuluu huolehtia, että ryhmän toiminta pysyy sen tavoitteiden mukaisena. (Helsti & Helsti-Towalski 2008: 22.)

Vertaisryhmän ohjaajan tulee auttaa ryhmän jäseniä ja ryhmää toimimaan perustehtävänsä mukaisesti. Kiteytettynä, ohjaajan tehtäviin kuuluu helpottaa ryhmän prosessia ja ohjata sen jäseniä saavuttamaan tavoitteensa. Ohjaajan haasteellinen tehtävä on tasapainoilla toiminnan tarkoituksen ja ryhmän koossa pysymisen välillä. Vertaisuusajattelu on ryhmän perustehtävä, mutta ohjaajan tulee tuntea ryhmädynamiikkaa ja sen merkitystä. (Vilén & Willberg 2004: 21.)

Ohjaajalla ei ole samoja oikeuksia kuin ryhmän jäsenillä, vaikka heillä onkin samat velvollisuudet kuin ryhmän jäsenillä. Ohjaaja ei voi ilmaista tunteitaan täysin vapaasti, eikä liittoutua kenenkään kanssa. Tärkeintä on, että ohjaukselliset teot ovat tavoitteellisia ja tilanteeseen sopivia. (Vilén & Willberg 2004: 21.)

7 ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Käytimme ohjauksemme arvioinnissa sekä vanhemmilta että työelämän ohjaajalta saatua palautetta ja myös omaa arviointia itsearviointin ja vertaisarviointin muodossa. Seuraava taulukko kuvaa tavoitteitamme ja niissä käytettyjä arviointimenetelmiä:

Tavoitteet	Arviointimenetelmät
1. Äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus ja sen tukeminen	Palautelaput äideiltä, työelämän ohjaajan palautekeskustelu ja kirjallinen arviointi sekä havainnointi, vertais- ja itsearviointi, valokuvat
2. Äitien keskinäinen vuorovaikutus	Työelämän ohjaajan palautekeskustelu ja kirjallinen arviointi sekä havainnointi, omat havainnot, palautelaput äideiltä
3. Ohjaustaitojen kehittyminen	Palautelaput äideiltä, vertais- ja itsearviointi, työelämän ohjaajan palautekeskustelu ja kirjallinen arviointi sekä havainnointi

Taulukko 1: Tavoitteet ja arviointimenetelmät

Vanhemmilta keräsimme palautetta palautelomakkeen (Liite 2) avulla ja sen lisäksi keskustelimme suoraan vanhempien kanssa toiminnan onnistumisesta ja sen herättämistä tunteista. Työelämän ohjaaja toimi ohjaamamme tuokion ajan havainnoijan roolissa, jolloin hän kirjoitti muistiinpanoja huomioidensa pohjalta toiminnastamme, vanhemman ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta sekä ilmapiiristä. Työelämän ohjaaja arvioi myös tavoitteidemme onnistumista. Jokaisen toimintakerran jälkeen saimme häneltä lyhyen suullisen palautteen, jonka kirjassimme ylös, ja koko toiminnan päättyessä kirjallisen palautteen.

Havainnointi tarkoittaa tietoista tarkkailua, ei pelkästään asioiden ja ilmiöiden näkemistä ja kuulemista. Se kertoo, mitä tilanteessa todella tapahtuu. Havainnointi antaa välitöntä, suoraa tietoa ihmisten toiminnasta ja käyttäytymisestä ja se sopii hyvin myös vuorovaikutuksen tutkimiseen. Tietoisessa havainnoinnissa tutkija suuntaa huomionsa koko tutkimuskohteeseen. (Vilkkä 2006: 7, 37; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007:207-208.) Havainnointi on joustava tutkimusmenetelmä ja sen takia se soveltuu erittäin hyvin nopeasti muuttuvien tilanteiden tarkkailuun (Uusitalo 1998: 89).

Lomakekyselyn suunnittelussa kannattaa paneutua kysymysten laatimiseen, jotta saadaan varmasti vastaukset arviointikysymyksiin. Kyselylomakkeen täyttäminen ei vie asiakkaalta kauan aikaa, mutta on hyvä huolehtia siitä että mahdollisimman moni antaa vastauksensa. Tyhjät vastaukset eivät kerro siitä, mitä mieltä asiakkaat ovat toiminnasta ja ne saattavat vääristää arvioinnin luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä. (Robson 2001:127,130.)

Suunnittelimme äideille jaettavan palautelomakkeen yksinkertaiseksi ja melko lyhyeksi. Tämä sen takia, koska vauvat olivat paikanpäällä palautteenannon aikana ja saattoivat tarvita äitien huomiota ja hoivaa. Pyrimme kuitenkin palautteenannon aikana pitämään vauvoille seuraa, jotta äidit voisivat keskittyä kirjoittamiseen.

Palautelomake sisälsi viisi kysymystä, johon äidit saivat vapaamuotoisesti vastata. Kysymykset käsittelivät kokemuksia kyseisestä toimintakerrasta, opiskelijoiden työn arviointia, toiveita sekä hyötyjä ja haittoja. Viimeisen toimintakerran palautteessa vanhemmat saivat arvioida kokonaisuutta (Liite 3).

Itsearviointia toteutimme oppimispäiväkirjan muodossa. Kirjasimme jokaisen toimintakerran jälkeen ylös kyseisen toimintakerran tapahtumat ja pohdimme onnistumistamme ja myös sitä, mitä jäi vielä kehitettäväksi. Itsearvioinneissa pohditaan yleensä syvällisesti oman toiminnan ja toimintatapojen onnistumista. Se vaatii kykyä ajatella omaa tekemistään kriittisesti (Sosi-aaliportti 2008d). Hyödynsimme oppimispäiväkirjoja muistikirjan tavoin, eli kerroimme toiminnasta, tuntemuksista, havainnoista jne. Oppimispäiväkirjasta emme käyttäneet suoria lainauksia opinnäytetyössämme.

Itsearviointi ei ole itsestäänselvyys, eikä sitä opita hetkessä vaativan toimintansa takia (Ihme 2009: 97). Itsearvioinnin tärkeimpänä tarkoituksena on tukea toiminnan kehittämistä ja parantaa edellytyksiä toiminnalle. Itsearvioinnin merkitys on suurentunut palveluiden käyttäjien ja muiden asiakkaiden laatutietoisuuden lisääntyessä. Itsearvioinnilla työntekijät oppivat omasta toiminnastaan yksilöinä. Arvioimalla omaa toimintaa, henkilö pystyy ohjaamaan omaa kehittymistä, vastuunottoa ja sitoutumista yhteisön arvoihin, toiminnan periaatteisiin ja yhteistyöhön. (Räisänen & Vainio 1996: 17-18.)

Arviointi on tarpeellista, jotta voidaan taata toiminnan hyvä laatu ja varmistaa toiminnan olevan jo yhteisön hyväksymällä ja saavutetulla tasolla. Itsearvioinnin keskeisinä vahvuuksina voidaan nähdä mm. vaikuttavuutta, koska arvioinnin tulokset ovat helposti hyödynnettävissä. Myös jatkuvuus on vahvuus, sillä arviointi on luonnollinen osa toiminnan suunnittelussa ja tapahtumien kulussa. Oppimisvaikutus näkyy itsearvioinnissa, koska kokemuksia työstetään jatkuvasti ajatuksissa. Työntekijä ottaa myös vastuuta omasta toiminnastaan, sillä itsearviointi edistää sitoutumista. (Räisänen & Vainio 1996: 18, 25.)

Vertaispalautetta annamme jokaisen toimintakerran jälkeen toisillemme suullisesti ja jaamme toimintakertaan ja koko prosessiin liittyviä kokemuksiamme ja tunteitamme. Itse- ja vertaisarvioinneissa pohdimme ohjaustaitojamme, vuorovaikutusta ja toiminnan onnistuvuutta. Peilasimme jokaista arviointia tehdessämme aiempaan arviointiin, jotta voisimme kehittyä ja

näkisimme ammatillisen kasvumme. Pyrimme olemaan rehellisiä toisillemme, sillä tiedämme että rakentava palaute palvelee meidän ammatillista kasvua parhaiten.

Käytimme toiminnan dokumentointiin valokuvausta, joiden ottamiseen ja käyttämiseen pyysimme luvat vanhemmilta. Valokuvia oli myös hyvä käyttää arviointivälineenä, sillä niistä näkyi hyvin kerhon tunnelma sekä asiakkaiden ilmeet.

8 EETTISYYS

Filosofian osa-alueeseen kuuluu etiikka, jossa oikeaan ja väärään liittyviä ongelmia tarkastellaan. Etiikka ei kuitenkaan ole sama asia kuin moraalit. Etiikka moralisoi filosofiaa. Etiikka pyrkii kertomaan, minkälaiset tavat ovat oikeita ja hyviä. Oletettu oikein toimiminen ei aina välttämättä ole oikein. Monella eri ammatilla on omat eettiset säännöt. Yleensä ne ovat ammattiliittojen laatimia. Ne eivät kuitenkaan ole lainvoimaisia ja ammattiliitto eikä mikään muu taho voi määrittellä, mikä on eettisesti oikein tai väärin. Ammattieettisiä sääntöjä käytetään monesti apukeinoina tulkitessa eettisiä harkintoja. Sääntöjä luodaan perustaksi yksilön ja ammattiryhmän pohdiskelulle, mikä ammattia harjoittaessa on oikein ja mikä väärin. (Räikkä, Kotkavirta & Sajama 1995: 7-8, 17-19.)

8.1 Arvioinnin eettisyys

Opinnäytetyöt ovat yleensä kytketty työelämään, ja kuten kaikilla sosiaalialan osa-alueilla, salassapitovelvollisuus on erittäin tärkeä asia. Salassapitovelvoitteeseen kuuluu kolme osa-alueita: asiakirjasalaisuusvelvoite, vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Asiakirjasalaisuus tarkoittaa kieltoa asiakirjan, sen tulosteen tai kopion näyttämisestä, luovuttamisesta tai muulla tavoin käytettäväksi tai nähtäväksi antamista sivulliselle. Asiakirjasalaisuuteen kuuluvat myös tallentamattomat tiedot. (Sosiaaliportti 2008a.)

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat myös harjoittelijana tai muutoin sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan toimeksi antamaa henkilöä. Kielto koskee myös asiakasta, hänen edustajaansa tai avustajaansa, jotka eivät saa ilmaista sivullisille asiakkuuden perusteella saatuja tietoja, jotka koskevat muita kuin asiakasta itseään. On muistettava, että vaitiolovelvollisuus jatkuu virka- tai palvelussuhteen päätyttyäkin. Hyväksikäyttökielto sisältää tiedon väärinkäytön kiellon omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi. (Sosiaaliportti 2008a.)

Vanhemmille lähetettävästä sähköpostista kuvasimme tulevaa toimintaa ja kysymme suostumusta toimintaamme (Liite 1). Samalla kysymme myös lupaa toiminnan valokuvaamiseen sekä lupaa keräämämme aineiston ja kuvien käyttöön opinnäytetyössämme. Lupalapussa annoimme asiakkaille myös mahdollisuuden kieltäytyä kuvista.

Opinnäytetyössämme emme käyttäneet asiakkaiden nimiä tai muita luonnehdintoja niin, että heidät voisi niistä tunnistaa. Kerhoon osallistuvat henkilöt tiesivät osallistuessaan, että teemme opinnäytetyön kerhon toiminnasta. Asiakkaillamme oli mahdollisuus kieltäytyä toiminnasta, jos se ei tuntunut heistä mielekkäältä. Päiväkodin nimeä emme voineet myöskään käyttää opinnäytetyössämme, joten tulemme työssämme mainitsemaan ”eräissä Vantaan kaupungin avoimessa päiväkodissa...”. Kerhon toiminnan alussa keksimme kerhollemme nimen, jota käytämme opinnäytetyössämme.

Työnohjaajan ja ohjausryhmän vastuulla on opinnäytetöiden eettisten kysymysten pohdinta ja arviointi. Tutkimuksen toteuttamisessa lasten ja nuorten kanssa ensimmäinen eettinen asia on luvan tai suostumuksen saanti kirjallisena lapsen tai nuoren huoltajalta. Luvassa tulee olla lyhyesti, kattavasti ja ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, käytettävät menetelmät, tilanteet, joissa lapsia havainnoidaan tai arvioidaan, tehtävien luonne sekä niiden vaatima aika ja tutkimuksen kesto. Tulee myös kuvata, miten tietoja käsitellään ja raportoidaan sekä miten taataan ja turvataan lasten ja perheiden nimettömyys työssä sekä niin, ettei heitä tunnisteta missään vaiheessa. (Ruoppila 1999: 32.)

On huolehdittava, että tutkimusaineistojen käsittelyssä ja analysoinnissa, aineisto ei ole ulkopuolisten saatavilla. Asiakkaiden anonymiteetti on turvattava jokaisessa vaiheessa. Anonyymeihin tietoihin kuuluvat myös yksittäistä organisaatiota ja paikkakuntaa koskevat tiedot. Tällöin esimerkiksi yksittäinen päiväkotiki tai koulu ei ole ulkopuolisen tunnistettavissa. (Ruoppila 1999: 41.)

8.2 Ohjaustoiminnan eettisyys

Ohjaajana toimiminen vaatii mukautumista jokaiseen eri ohjaustilanteeseen sen tarvitsemalla tavalla. Aanutlaatusuus kuvaa jokaista asiakastilannetta erittäin hyvin. Ohjaajan on hyvä tiedostaa ja tunnistaa näkyvät ja piilossa olevat valtarakenteet. Kaikissa sosiaalialan asiakastilanteissa on tietyllä tavalla aina kyse vallankäytöstä. Ohjaaja on tekemisissä asiakkaansa kanssa asemansa ja tehtävänsä tuomien valtuuksien kautta. Vallankäyttö ei kuitenkaan näy välttämättä vuorovaikutustilanteissa asiakkaan kanssa. (Talentia ry 2005: 12.)

Valta saattaa olla ohjaajalle mitättömän tuntuista, mutta asiakkaalle se on merkityksellistä. Ohjaajan valta näkyy jo siinä, että hän päättää, mitä ja kuinka kauan mitäkin tehdään. Tällä kaikella on vaikutus asiakkaan tuntemukseen toiminnasta ja sen merkityksestä hänelle. (Talentia ry 2005: 12.)

Ohjaajalle toiminnallinen tilanne on erinomainen tilaisuus havainnoida ryhmän tunteita ja sanatonta viestintää. Toiminta saattaa myös muokata ryhmää niin, että ohjaajan on muutettava toimintasuunnitelmaa. Jokainen ryhmän jäsen on otettava huomioon ja ketään ei saa painostaa. Luottava ja avoin ilmapiiri on tärkeää. Jokaisen ryhmäläisen on saatava osallistua toimintaan ilman, että pelkää tulevansa nolatuksi. Tätä auttaa se, että ohjaaja avaa toiminnallisen harjoituksen ennen sen alkua. (Vilén & Willberg 2004: 23.)

9 TOIMINNAN TOTEUTUS

Naperokerho muodostui kuudesta toimintakerrasta, joita pidettiin marraskuusta joulukuuhun, perjantaisin kello yhdestä kolmeen. Kerhoon oli ilmoittautunut kuusi perhettä, joista meidän ohjaamaan toimintaan osallistui äidit ja perheen nuorin lapsi. Samaan aikaan perheen vanhimmat lapset olivat avoimen päiväkodin henkilökunnan hoivassa. Osallistuvien lasten iät olivat puolesta vuodesta reiluun yhteen ikävuoteen.

Ohjasimme Naperokerhoa avoimen päiväkodin salissa, joka oli tilana erittäin sopiva ja avara. Levitimme osallistujia varten jumppamatot lattialle, joiden päälle he voisivat istua. Ohjaamme tuokion jälkeen äideille annettiin mahdollisuus jäädä yhdessä kahvittelemaan, jolloin me siirryimme syrjään ja annoimme heidän rauhassa keskustella ja saada vertaistukea toisiltaan.

9.1 Ensimmäinen toimintakerta

Ensimmäisen toimintakerran päätavoitteisiin kuului tutustuminen. Ensimmäinen toimintakerta alkoi hieman aikataulua jäljessä. Paikalla olivat kaikki kerhoon ilmoittautuneet äidit. Esitimme alussa itsemme ja kerroimme, että olemme tekemässä opinnäytetyötä tämän kerhon sisällöstä. Jaoin äideille lupalaput, joissa pyysimme kirjallisesti lupaa valokuvien ottamiseen ja käyttöön opinnäytetyössämme. Kerroimme, että otamme vastaan ideoita kerhon sisältöön liittyen, sillä olimme jättäneet tilaa heidän toiveilleen, jotta kerhosta tulisi heidän odotuksiaan ja tarpeitaan vastaavaa. Mainitsimme myös, että tulemme jokaisen toimintakerran jälkeen keräämään äideiltä palautetta toiminnasta ja toivomme, että he jaksaisivat nähdä vaivaa palautekyselyyn vastaamiseen, sillä palaute on tärkeää materiaalia opinnäytetyömme kannalta.

Ohjaustuokio alkoi tutustumisleikillä. Tutustumisleikissä äidit jakautuivat pareittain ja kertoivat parille ensin itsestään. Tämän jälkeen parin tehtävänä oli kertoa toisesta äidistä muille. Tällä tavoin äidit oppisivat paremmin toisistaan, sillä toisen tarina piti kuunnella ja kertoa muille äideille. Äidit kertoivat perheestään, asuinpaikastaan, miten ovat tulleet avoimen toimintaan mukaan sekä mitä odottavat kyseisestä kerhosta. Tutustumisleikin ilmapiiri oli lep-

poisa, äideillä riitti juteltavaa ja jotkut huomasivat jopa olevansa naapureita. Äidit puhuivat pareittain myös vauvansa kehityksestä, taloprojekteista ym. Annoimme äideille aikaa hieman poiketakin aiheesta, sillä koimme sen olevan tarpeellista ryhmäytymisen kannalta.

Noin viiden minuutin päästä, kun koimme tilanteen sopivaksi, keskeytimme äitien keskustelun ja pyysimme pareja kertomaan toisistaan. Äidit olivat kuunnelleet hyvin toisen äidin kertomusta ja muistivat, mitä he olivat kertoneet. Syitä kerhoon tulemiseen löytyi monilta melko samanlaisia: *"he tulivat kun kuulivat"*, *"tää olis äidin ja pienimmän lapsen juttu"*, *"sopi hyvin aikatauluun"*, *"vaihtelua"*, *"kahdenkeskistä aikaa pienimmän kanssa"*. Äidit kokivat tutustumisleikin mukavana, sillä vaikka monet heistä olivat jo aiemmin tavanneet avoimen muun toiminnan kautta, he eivät tunteneet toisiaan tarkemmin.

Toinen tämän ohjauksen tehtävä oli keksiä kerholle nimi. Koimme, että kerhon nimen keksiminen auttaisi ryhmää käynnistymään ja tuomaan ryhmälle yhteenkuuluvuutta. Äidit saivat miettiä kerhon nimeä pareittain. Annoimme jokaiselle parille inspiraatiota varten saman määrän erivärisiä paperilappuja, joista osaan oli kirjoitettu apusanoiksi *"äiti"*, *"vauva"*, *"ympyrä"*, *"yhdessä"*, *"kaksin"* ja loput lapuista olivat tyhjiä, joihin sai kirjoittaa ehdotuksia. Sanoimme äideille, että apusanoja sai käyttää jos tahtoi, mutta sanoja ja nimiä sai keksiä myös ihan itse. Yksi äideistä näytti siltä, että hänellä oli heti nimi mielessä ja hän kirjoittikin sen heti ylös. Toiset äidit näyttivät pohdiskelevilta, pyörittelivät lappuja, mutta eivät saaneet mieleen nimeä. Muutaman minuutin päästä äidit alkoivat keskustella jo muista asioista, joten päätimme että oli aika julkistaa ehdotukset ja yhdessä valita nimi. Äidit olivat saaneet yhteensä mietittyä vain kaksi nimeä kerholle. Toinen niistä oli Naperokerho, jonka valitsimme opinnäytetyössä käytettäväksi kerhon nimeksi. Toisen vaihtoehdon annoimme kerhon viralliseksi nimeksi, jonka avoin päiväkotitoiminta ottikin käyttöönsä.

Tuokion loppuvaiheessa jaoimme äideille rentoutuspallot, jotta he voisivat hieroa sillä vauvaansa (Kuva 1). Taustalle laitoimme soimaan musiikkia. Tämän osuuden aikana äidit eivät kuitenkaan näyttäneet keskittyvän vauvaansa, vaan juttelivat hieronnan lomassa keskenään. Myöskään yksi osallistuvista lapsista ei ollut kovin vastaanottavainen hierontatilanteelle, mutta hänen äitinsä keksi mukavaksi vaihtoehdoksi hänen ja lapsen välisen yhteisen pallotteluleikin. Havaitimme kuitenkin sen, että kaikki äidit olivat ajoittain lämpimässä vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Tämän kokemuksen takia ymmärsimme, että äidit tarvitsevat toisinaan tarkempaa ohjausta ja ehkä konkreettisempia neuvoja, kuinka esimerkiksi hieroa vauvaa hierontapallolla. Tällä tavoin äidit olisivat luultavasti ymmärtäneet tuokion tavoitteen ja keskittyneet vauvaan.

Kuva 1 Hierontahetki

Tämän jälkeen annoimme äideille palautelaput, jotka he saivat täyttää. Kun laput olivat täytetty, kiitimme äitejä tästä toimintakerrasta ja ohjasimme heidät kahvittelemaan. Äidit olivat antaneet palautetta eri määrin: toiset enemmän ja tarkemmin, toiset taas vain muutamain sanoin.

9.2 Vauvahieronta

Ensimmäisen toimintakerran palautelapuista oli noussut toiveeksi vauvahieronta (Kuva 2). Koska vauvahieronta on hyvä tapa vahvistaa äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta, päätimme täyttää tämän toiveen. Tällä toimintakerralla toinen meistä oli poissa sairasloman takia, joten ohjaus tapahtui yhden henkilön voimin. Paikalle pääsi tällä kerralla vain viisi äitiä vauvoineen, sillä joku oli sairastunut. Eräs äideistä myöhästyi useamman minuutin sovitusta ajasta, joten pääsimme aloittamaan hieman myöhässä. Myöhästyminen ei näyttänyt häiritsevän ilmapiiriä, sillä äidit keskustelivat vilkkaasti toiminnan aloittamiseen asti.

Kuva 2 Vauvahieronta

Kerho alkoi pienellä keskustelulla viime toimintakerrasta, minkälaisia ajatuksia viime tapaamisesta oli jäänyt ja miten äidit kokivat kerhon merkityksen. Äidit kertoivat olleensa tyytyväisiä viime tapaamiseen ja iloitsivat siitä, että saivat viettää kahdenkeskistä aikaa kuopuksen kanssa. Äidit kokivat hyväksi käytännöksi myös sen, että isommilla lapsilla on koko kaksituntisen ajan oma kerhonsa, jotta Naperokerhon ohjatun osuuden jälkeen äideille jää aikaa keskustella keskenään. Lisäksi äidit mainitsivat, että on tärkeää saada mahdollisuus puhua myös vanhemmista lapsista silloin, kun he eivät ole paikalla.

Koska palautelaput olivat ensimmäiseltä toimintakerralta jääneet hieman tyhjiksi, oli tärkeää korostaa taas palautteen merkityksestä työllemme ja rohkaista antamaan sitä lisää, samoin myös ideoita kerhon sisältöön. Äidit näyttivätkin olevan iloisia siitä, että vauvahieronta oli tämän toimintakerran aiheena.

Seuraavaksi siirryttiin alustamaan vauvahierontaa. Äideille kerrottiin kosketuksen tärkeydestä vauvalle sekä vauvahieronnan hyödyistä, kuten että kosketus on vauvojen tärkein kieli ja he kommunikoivat sen kautta. Se on keskeinen osa varhaisen vuorovaikutuksen muodostumisessa vanhemman ja vauvan välille. Hieromalla vauvaa voi ilmaista rakkautta häntä kohtaan. Myös isät voivat hieroa vauvaa. Vauvahieronta auttaa vauvaa hahmottamaan itseään. Se lievittää vatsavaivojen kipuja, sekä parantaa vauvan unenlaatua, mikäli vauva oppii rentoutumaan sen avulla. Vauvahieronta tuo vauvalle läheisyyden ja lohdun tunteen. Vauvahieronnalla on myös monia muitakin emotionaalisia ja fyysisiä hyötyjä. Äideille annettiin myös neuvoja, joita kannattaa ottaa huomioon hierontaa aloittaessa, kuten milloin kannattaa hieroa ja milloin ei. Myös vauvaan keskittymistä painotettiin, sillä on tärkeää, että vauva kokee että juuri hänet huomioidaan.

Vauvahieronta perustuu hellimiselle ja sivelemiselle, mikä mainittiin myös äideille. Hieronnassa käytiin hellästi läpi koko keho aloittaen rinnasta, siirtyen vatsaan, käsivarsiin, kämme-

niin, jalkoihin, selkään, kasvoihin, päähän ja päättyen hieronnan lopettamisvaiheeseen. Äideille jaettiin hieronnan päätteeksi ohjeet kotona tapahtuvaa vauvahierontaa varten.

Kaikkien vauvojen vireystaso ei pysynyt koko toiminnan aikana soveliaana hieronnalle, mutta äideille mainittiin, ettei haittaa vaikka lapsi ei jaksaisi nyt keskittyä. Tärkeää on se, että vauvahieronta esiteltiin nyt äideille ja he saivat ohjeet mukaansa, jotta voisivat kokeilla hierontaa paremmalla hetkellä kotona. Äidit kuitenkin yrittivät kokeilla kaikkia hierontaliikkeitä vauvoja vastaanottokykyä mukaillen. Jotkut äidit saattoivat syöttää vauvaa hieronnan välillä, kun huomasivat näläntunteen heränneen. Vauvoista huomasi heti kun jokin hierontaliike miellytti ja siihen vastattiin yleensä hymyllä ja pysähtymisellä keskittymään kosketukseen.

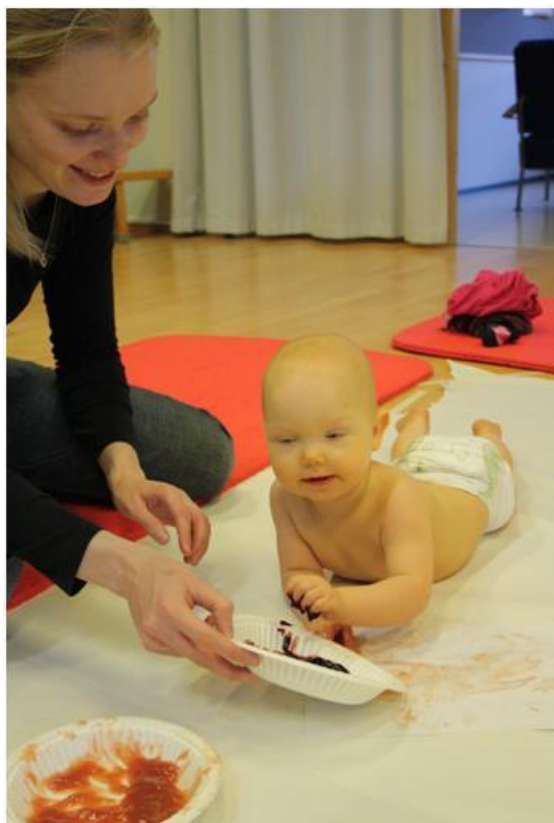
Hierontavaiheen jälkeen äideille annettiin tehtäväksi kirjoittaa palautetta ja jatkaa hetken ajan vauvan hellimistä. Myös rauhoittavaa musiikkia laitettiin taustalle soimaan. Äidit jäivät vielä hetkeksi keskustelemaan saliin sekä keskenään että työntekijöiden kanssa. Tunnelma oli erittäin rauhallinen ja sen huomasi siitä, että äidit pystyivät rennosti keskustelemaan. Vauvatkin hakivat toistensa vuorovaikutusta, eräs äideistä mainitsi että hänen vauvansa yleensä vierastaa paljon, mutta täällä kerhossa hän ei näytä vierastavan ketään.

9.3 Maalausta ruokasoseilla

Väriterapia oli myös yksi esiin tulleista toiveista. Koska väriterapiaa varten vaaditaan koulutus, päätimme tehdä muunnelman väriterapian ideaa soveltaen. Paikalla oli vain kolme äitiä vauvoineen, sillä flunssa oli iskenyt muihin perheisiin. Yksi paikalle saapuneista äideistä oli reilusti myöhässä, mutta se ei näyttänyt häiritsevän tilannetta, sillä muut äidit juttelivat keskenään odottelun lomassa.

Materiaalina toimivat lasten ruokasoseet, joita oli kolmea eri väriä. Tämän toimintakerran vastaava ohjaaja kertoi mitä olisi ohjelmassa, sekä avasi hieman väriterapian ideaa. Äidit riisuivat vauvat, jottei sose sotkisi vaatteita. Väri oli kaadettu kertakäyttöastiaan, josta vauva saisi äitinsä ohjauksella tai itsenäisesti ottaa ”maalia”. Materiaali oli vauvoille sopivaa, sillä sitä sai vapaasti maistellakin. Lattia oli suojattu paperilla ja sen päällä oli pienempiä maalauspaperia, joihin vauva saisi vapaasti maalata ja tunnustella sosetta.

Äidit lähtivät rauhallisesti ohjaamaan vauvojaan (Kuva 3). Vauvat näyttivät hieman kummastuneilta ja lähtivät varovasti liikkeelle ensin vain uittamalla käsiään soseessa. Äidit tarttuivat vauvojen käsistä kiinni ja ohjasivat ne maalauspaperille. Pian pienet ymmärsivät, mikä oli tuokion tarkoitus ja he alkoivat innokkaina maalaamisen soseella paperille. Lapset näyttivät pitävän enemmän ruoan koostumuksen kokeilemisesta kuin jäljen tekemisestä paperille.

Kuva 3 Äiti ja vauva maalaavat

Lapsi oli vuorovaikutuksessa paljon äitiinsä. Tuotosta (Kuva 4) piti näyttää vanhemmalle ja lapsi olikin ihmettelevänä, että sitä saa niin vapaasti kokeilla, säännöt ja ohjeistukset sotkemisesta ja käsillä tekemisestä ovat luultavasti pienen lapsen arjessa paljon läsnä. Lapsi haki kontaktia äitiinsä katseen avulla, ilmeet olivat hymyileviä. Joistain äideistä näki, etteivät he pitäneet kovin sotkusta ja pelkäsivät vaatteiden sotkeutuvan. Toisaalta olimme jo kerhon ensimmäisellä toimintakerralla maininneet, ettei kerhoon kannata tulla parhaimmissa vaatteissa, sillä toimintaan voi sisältyä joskus maalaamista. Kerroimme, että maalaamista voi kokeilla myös kotona, esimerkiksi kylpyhuoneessa.

Tuokion ilmapiiri oli hyvin leppoisa, äidit olivat rentoutuneita ja keskittyivät hetkeen. Tässä vaiheessa huomasi jo, että kerhosta oli tullut hyvin tärkeä paikka, sillä äidit pystyivät luontevasti puhumaan keskenään lapsiinsa liittyvistä, askarruttavista asioista.

Tuokio sujui ilman sen suurempaa ohjaamista: äidit ohjasivat lapsiaan maalaamaan, eikä meidän tarvinnut tarkemmin puuttua tilanteeseen. Tunsimme olomme ehkä tarpeettomiksi, mutta toisaalta tarkoitushan olikin tukea äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta, jolloin hyvään lopputulokseen päästään, kun meitä ei tarvita enää ohjaamaan sitä.

Kuva 4 Tuotoksia

9.4 Loruttelua sekä käden- ja jalankuvien painamista maalilla

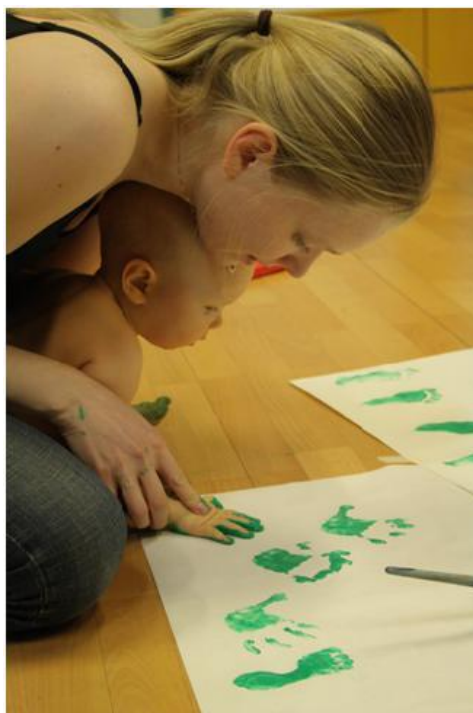
Tämän toimintakerran tarkoituksena oli ensimmäiseksi lorutella muutama loru (Kuva 5), jonka jälkeen painetaan lapsen ja äidin kädenkuvia paperille vihreällä maalilla (Kuva 6). Kädenkuvista tulisi myöhemmin muodostumaan joulukuusi päätösjuhlaamme varten. Paikalla oli neljä äitiä vauvoineen. Tämän toimintakerran pääohjaaja aloitti kyselemällä kuulumisia ja viime kerrasta mieleen jääneitä asioita. Äidit kertoivat, että viime toimintakerta oli ollut mukava, idea oli ollut hyvä ja ruokasoseilla maalaamista tultaisiin kokeilemaan myös joskus kotonakin. Kertauksen jälkeen pääohjaaja kertoi, mitä tällä kerralla olisi ohjelmassa.

Loruja oli yhteensä kaksi joita toistettiin kolmesti. Lorut oli valittu niin, että niissä äiti olisi vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa kosketuksen avulla, esimerkiksi Keisari kiertää taloa - lorussa kierrettiin sormella vauvan kasvoja ympäri suuntaan ja toiseen, kosketettiin hellästi silmäluomia, nenää, suunpieliä ja lopulta laitettiin sormi lapsen suuhun. Pääohjaaja lausui lorut ja näytti, mitä liikkeitä niiden aikana tehtiin. Hän eläytyi hyvin loruihin ja innosti muita mukaan.

Kuva 5 Harakka huttua keittää

Seuraavaksi oli vuorossa maalaushetki. Äidit riisuiivat lapset vaippoja lukuun ottamatta. Lattialle oli levitetty valkoista paperia, johon sai painaa jälkiä. Äideille annettiin pensselit, joilla he saivat maalata lapsensa kämmeniä ja jalkapohjia. Äidit aloittivat jalkapohjien maalaamisesta pitäen lasta sylissään samalla, kun he levittivät maalia. Kun jalkapohjassa oli tarpeeksi maalia, ohjasi äiti vauvan jalan paperille. Vauvojen ilmeet olivat keskittyneitä ja nauttivia, he tarkkailivat, mitä äiti teki ja ihmettelivät innoissaan jalanjälkeä paperilla. Alussa vauvat vaikuttivat hieman jännittyneiltä, mutta pian he jo innostuivat ja maaliakin näytti leviävän ympäri kehoa. Yksi äideistä ihasteli maaliin sotkeutunutta lastaan ja tokaisi: *"Pieni vihreä vauvani"*.

Kuva 6 Kädenjalkiä

Pienen käden- ja jalanjäljet olivat tärkeitä äideille ja jotkut äideistä pyysivätkin lupaa muuttaman jäljen leikkaamiseen ja kotiin viemiseen. Annoimme myös äideille mahdollisuuden panna omia kädenjalkiä paperille ja pidimme sillä hetkellä seuraa vauvoille.

Tuokio päättyi taas palautelappujen kirjoittamiseen ja tällä kerralla pyrimme pitämään vauvoille sen aikaa seuraa, että äidit saivat rauhassa kirjoittaa. Palautteenannon jälkeen ohjasimme äidit taas kahvihuoneeseen.

9.5 Vauvamuskari

Vauvamuskari oli myös yksi äideiltä tullut toive (Kuva 7). Tällä kertaa mukana oli neljä äitiä vauvoineen. Ennen toiminnan alkua odottelimme viimeisiä saapuvia osallistujia ja samaan aikaan äidit puhuivat keskenään lastensa kehitysvaiheista. Vauvat hakivat toistensa seuraa siirtyen lähemmäksi toisiaan. Kun kaikki osallistujat olivat saapuneet paikalle, kyselimme taas kuulumisia ja edellisen toimintakerran herättämiä mietteitä. Kyselimme myös, oliko muskaria ennen kokeiltu vauvan kanssa. Jotkut kertoivat, että sitä on aiemmin kokeiltu vanhimpien lasten kanssa.

Kuva 7 Muskarihetki

Muskarilauluja oli valittu yhteensä yhdeksän ja ne olivat sellaisia, joissa äiti ja lapsi ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa kosketuksen ja liikkeen kautta. Äideille jaettiin laulujen sanat, jos he tahtoivat laulaa mukana. Lauoimme ja esitimme laulut ja äidit saivat musisoida samalla vauvojen kanssa. Ensimmäisenä oli aloituslaulu, jossa kerrattiin paikalla olevien vauvojen nimet ja samalla vauvat saivat heiluttaa helistintä äitinsä avulla musiikkia myötäillen. Monet lauluista olivat äideille tuttuja, esimerkiksi Bussilaulu (*pyörät ne pyörivät ympäri...*) joten he pystyivät hyvin keskittymään tuokioon vauvansa kanssa. Viimeiset kaksi laulua olivat hieman rauhallisempia, jossa siliteltiin ja hellittiin vauvaa.

Vauvat vaikuttivat hieman väsyneiltä muskarihetken aikana eivätkä jaksaneet oikein keskittyä. Yksi äiti kertoikin, että oli aiemmin havainnut lapsissaan samaa muskarihetken jälkeen. Kuitenkin jotkin laulut saivat vauvat iloitsemaan, esimerkiksi Laivat -laulu, jossa keinutaan äidin kanssa edes takaisin ja lopulta kaadutaan yhdessä. Myös helistin näytti olevan hyvin mieluisa muutamalle vauvalle. Lauluja olisi ehkä voinut olla muutama vähemmän tai liikkeet olisivat voineet olla vaihtelevampia, äidit ja vauvat olisivat voineet vaikka välillä nostattaa ylös pelkän istuma-asennon sijaan. Ehkä tämä olisi saanut vauvoja enemmän innostumaan.

Lopuksi jaoimme taas palautelaput äideille ja ohjasimme heidät kahvittelemaan. Tällä kerralla menimme hetkeksi mukaan kahvitteluhetkeen seuraamaan äitien keskustelua. Keskustelut pyörivät suurilta osin perhe-elämän ja lasten ympärillä, myös pian tuleva joulukuun ja sen tuomat kiireet olivat aiheina. Näytti siltä, että äidit olivat ehtineet hyvin tutustua toisiinsa tämän kerhon ja avoimen toiminnan myötä ja löysivät paljon juteltavaa ja vertaistukea toisistaan.

9.6 Päätösjuhla

Viimeinen toimintakerta ajoittui hyvin lähelle joulua, joten halusimme järjestää pienet juhlat kerhon päättymisen ja joulun kunniaksi. Olimme edellisellä kerralla maininneet äideille, että he saisivat tällä toimintakerralla tuoda joitain herkuja mukaan, joita voitaisiin sitten yhdessä maistella kahvihetken aikana. Olimme ripustaneet salin seinälle joulukuusen, joka muodostui aiemmin painetuista äitien ja lasten käden- ja jalanjäljistä. Seinälle oli ripustettu myös ruokaseella tehdyt maalaukset (Kuva 8).

Kuva 8 Vauvojen ja äitien tuotoksia

Tälle toimintakerralle oli varattu paljon aikaa vapaaseen yhdessäoloon, mutta ennen sitä kerzasimme hieman koko kerhon kulkua ja tavoitteita läpi. Olimme tehneet toiminnasta diaesityksen, johon olimme liittäneet valokuvia. Äidit katselivat kuvia hyvin mielellään. Diaesityksen jälkeen tämän toimintakerran vastaava ohjaaja kertoi hieman varhaisesta vuorovaikutuksesta äidin ja lapsen välillä sekä mustasukkaisuudesta ja sisarkateudesta. Varhaisesta vuorovaikutuksesta kerrottiin esimerkiksi, mitä sillä tarkoitetaan, miten se ilmenee, miten sitä voidaan vahvistaa ja mitä äidit voivat tehdä vaikka kotona lasten kanssa. Jaoin äideille myös infolapun (Liite 4) läpi käydyistä asioista, jonka olimme kehystäneet kartongilla seinätauluksi. Tämä seinätaulu sisälsi myös kirjallisuusvinkkejä erilaisiin vuorovaikutusleikkeihin ja puuhiin, esimerkiksi vauvahierontaan tai -tanssiin. Äidit saivat ottaa nämä muistoksi ja muistutukseksi kotiinsa.

Koska useampilapsisissa perheissä lapset saattavat kokea mustasukkaisuutta toisia lapsia kohden, halusimme myös keskustella äitien kanssa tästä asiasta. Korostimme, että lapset tarvitsevat toisinaan kahdenkeskistä aikaa vanhemman kanssa, kerroimme, kuinka voisi ehkäistä tai auttaa mustasukkaisuustilanteissa, esimerkiksi ottamalla vanhemmat lapset mukaan vauvanhoitoon. Kysyimme äideiltä, minkälaisia keinoja he ovat itse käyttäneet tällaisissa tilanteissa. Äidit eivät osanneet antaa käytännön esimerkkiä, vaan kertoivat toimivansa tilanteen mu-

kaan. Yksi äiti kertoi, että mustasukkaisuus oli ajan kuluessa vähentynyt, aiemmin mustasukkainen lapsi otti pienen sisaren jo mukaan piiloleikkiin, tosin niin että tämä vanhempi lapsi oli se, joka meni piiloon.

Keskusteluhetken jälkeen oli aika antaa loppupalautteita. Tähän palautteeseen keräsimme äitien mietteitä koko kerhon toiminnasta ja sen vaikutuksista. Halusimme saada äideiltä ideoita myös tuleviin kerhoihin, jotta avoin päiväkotitoiminta voisi hyödyntää niitä myöhemmin. Ennen palautelappujen kirjoittamista kerroimme äideille taas hieman siitä, kuinka niiden täyttäminen olisi meidän työmme kannalta tärkeää ja pyysimme edes muutamalla sanalla mainitsemaan jotain. Pidimme palautteenannon ajan seuraavien vauvoille, jotta äidit saisivat paremmin keskittyä kirjoittamiseen. Huomasimmekin, että äidit antoivat nyt paljon palautetta.

Palautteenannon jälkeen ohjasimme äidit kahvipöytään, jossa he saivat herkutella ja keskustella. Äitien keskustelu kahvipöydässä liittyi taas perhe-elämään, esimerkiksi he vertailivat omien kokemusten pohjalta, missä vaiheessa perheen kasvattamista on ollut helpompaa ja milloin vaikeampaa. Keskusteluista ilmeni se, että monien äitien mielestä on helpompaa, että lapsia on useampi, sillä he pitävät toisilleen seuraa.

Kahvitteluhetken jälkeen äidit lähtivät hiljalleen joulun viettoon. He kiittivät meitä kerhosta, toivottivat hyvää joulua ja jatkoa sekä sanoivat että Napero-kerho on ollut aina viikon ”piristysruiske”.

10 TAVOITTEIDEN ARVIOINTIA

Tässä luvussa arvioimme tavoitteidemme eli varhaisen vuorovaikutuksen, vertaistuen ja ohjaustaitojemme onnistumista. Käytämme arvioinnin apuna omaa oppimispäiväkirjaamme, vanhemmilta saatua palautetta sekä työelämän ohjaajan palautetta ja havainnointia. Käymme aluksi läpi jokaisen toimintakerran arvioinnin, jonka jälkeen pohdimme koko kerhon onnistumista.

10.1 Varhainen vuorovaikutus

Ensimmäinen toimintakerta oli äitien tutustumiskerta, jolloin äidit olivat enemmän vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Pieni hierontahetki vauvan kanssa kuitenkin tuki varhaista vuorovaikutusta, tosin äidit eivät keskittyneet täysin hetkeen vauvansa kanssa, vaan keskustelivat samalla muiden äitien kanssa. Myös osa vauvoista näytti olevan enemmän kiinnostunut ympäristöstä. Yksi äideistä keksi hienosti alkaa hieronnan sijaan leikkiä lapsen kanssa hierontapallolla, sillä lapsi ei jaksanut pysyä paikallaan ja keskittyä vastaanottamaan hierontaa. Näin hän

kuunteli lapsensa tunnetilaa ja kiinnostusta toiminnalle. Työelämän ohjaaja arvioi, että kaikki äidit olivat kuitenkin hetkittäin lämpimässä vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa.

Vaikka ensimmäisellä toimintakerralla ei niin paljon keskitytty äidin ja vauvan väliseen varhaiseen vuorovaikutukseen, oli se mielestämme kuitenkin hyvin usein esillä. Äidit huomioivat lapsiansa koko toiminnan ajan, esimerkiksi katseen ja kosketuksen muodossa, vaikka he samalla tutustuivat toiseen äitiin.

Toinen toimintakerta eli vauvahieronta keskittyi vahvistamaan äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta. Äidit olivat suorassa kontaktissa vauvoihin kosketuksen välityksellä. Vaikka vauvat eivät jaksaneet koko toimintahetken ajan keskittyä hierontaan ja nauttia hierontaliikkeistä, äidit osasivat mielestämme hyvin kuunnella heitä ja kokeilivat mistä liikkeistä vauva pitää ja mistä ei. Työelämän ohjaaja arvioi että:

”äidit olivat hyvin mukana toiminnassa, vuorovaikutus vauvojen kanssa oli silminnähden iloista”.

Oma arviomme oli, että äidit näyttivät selvästi tietävän sen, miten olla lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, sillä he eivät tehneet hierontahetkeistä väkinäistä kokeilemalla ja jatkamalla hierontaa, jos lapsi ei siitä itse pitänyt. Mielestämme varhaisessa vuorovaikutuksessa on tärkeää kuunnella myös lapsen tarpeita ja vireystilaa.

Äitien antamasta palautteesta kävi ilmi, että he kokivat hierontahetken mukavaksi yhteiseksi hetkeksi vauvan kanssa. Palautteesta huomasi, että äidit arvostivat hetkiä, jolloin sai antaa pienimmälle lapselle jakamatonta huomiota:

”Mukava yhteinen hetki vauvan kanssa, hierontaa tulee varmaan kokeiltua kotonakin.”

Soseilla maalaaminen oli varsin läheinen kokemus niin lapselle kuin vanhemmallekin. Koska puolet ryhmän jäsenistä oli poissa flunssan takia, tuokio oli hieman rauhallisempi. Vanhemmat huomasivat lapsensa olevan erittäin kiinnostuneita maalaamisesta ja totesivat toiminnan olevan *”kiva, uusi ja helppo juttu jota ei ole aikaisemmin tehnyt ja joka sopii hyvin pienelle vauvalle kuin myös isommalle”*. Vanhemmat totesivatkin keskustellessa, että maalausta olisi helppo toteuttaa kotona, esimerkiksi kylpyhuoneessa. Tällöin lapsi saisi kerrankin sotkea ruualla ilman vanhemman kieltämistä. Ruualla maalaaminen olisi myös turvallista, vaikka sitä menisikin suuhun. Toisinaan vanhemmat kokivat, että arjessa menee paljon aikaa kieltämiseen. Työelämän ohjaaja arveli, että äidit olivat hyvin mukana toiminnassa ja vuorovaikutuksessa lastensa kanssa:

”Lasten ja äitien nautinto oli silminnähtävää!”

Neljännän toimintakerran alussa oleva loruttelu toi fyysistä kosketusta vanhemman ja lapsen välille. Esimerkiksi *Keisari kiertää taloa* -lorussa sivellään lapsen kasvoja lorun mukaisesti. Lapsista näki, että he pitivät kosketuksesta. Hymy ja nauru olivat myös mukana hetkessä, äidit ja lapset olivat toistensa kanssa aidosti kontaktissa. Äidit eläytyivät hetkeen ja lorun ker-tomaan ja samalla viestittivät lapselleen elein, kuinka he nauttivat hänen seurastaan.

Loruttelun jälkeen seurannut käden- ja jalanjälkien painaminen toi äideille ja lapsille jotakin yhteistä, jota molemmat pääsivät konkreettisesti kokeilemaan. Mielestämme äidit ohjasivat lapsiaan hienosti huomioiden lapsen vireystason ja ihailivat käden- ja jalanjälkiä sanallisesti sekä ilmeiden ja lempeän äänensävyn avulla. Vaikka sotkua syntyiikin paljon, äidit antoivat lastensa vapaasti toimia.

Muskarituokion ajan osa lapsista vaikutti hieman väsyneiltä, eivätkä myöskään jaksaneet keskittyä koko toiminnan ajan. Äideille jaetut laulusanat ehkä hieman häiritsivät myös vauvaan keskittymistä, varsinkin jos laulu ei ollut ennestään tuttu ja sanoja täytyi katsella laulun lo-massa. Äidit kuitenkin yrittivät parhaansa mukaan osallistua toimintaan vauvojen kanssa ja nauttia hetkestä. Yksi äiti arvioikin palautteessaan:

”Aina jaksaa iloita siitä pienestä hetkestä, jolloin voi keskittyä pelkästään vauvaan.”

Viimeisellä toimintakerralla kerroimme äideille hieman varhaisesta vuorovaikutuksesta ja kuinka sitä voitaisiin vahvistaa. Jaoimme äideille seinätaulun aiheesta, joka sisälsi myös kirjallisuusvinkkejä lapsen kanssa toimimiseen. Näin äidit muistaisivat paremmin, mikä pienen lapsen kanssa on tärkeää ja saisivat myös kotona kokeilla erilaisia tapoja olla vuorovaikutuk-sessa lapsensa kanssa. Kerroimme, että lapsen on tärkeää saada kokea olevansa tärkeä ja tun-tea, että hänestä välitetään.

Äitien antamasta loppupalautteesta kävi ilmi, että kerho oli merkinnyt äideille ja kuopukselle tärkeää yhdessäolon hetkiä, jolloin äiti sai keskittyä vain kuopukseensa ja kuopus sai jakama-tonta huomiota äidiltä:

”lapsi sai kahdenkeskistä aikaa äidin kanssa. Hyviä asioita tehtiin, vauvat tun-tuivat tyytyväisiltä”

”Sain mukavia yhdessäolon hetkiä kuopuksen kanssa. Luulin, että vauvakin nautti äidin jakamattomasta huomiosta. Lisäksi vauva nautti selvästi katsellessaan muiden vauvojen touhuja.”

”Oli mukavaa saada keskittyä hetkeksi olemaan kuopuksen kanssa”

”Kerhosta tuli uusia ideoita kuopuksen kanssa olemiseen ja palautui mieleen, mitä esikoisen kanssa oli puuhailtu mm. muskarissa.”

”vauva sai äidin huomion kokonaan ja puuhastella äidin kanssa kahdestaan, itse sai keskittyä yhteen lapseen.”

Myös uusien ideoiden saaminen kuopuksen kanssa olemiseen oli yksi palautteesta noussut asia, jota äidit pitivät tärkeänä kerhon suhteen.

10.2 Vertaistuki

Ensimmäisellä toimintakerralla vanhemmat tutustuivat toisiinsa tutustumisleikin avulla. Leikin keskustelu alkoi hyvin ja he saivat yllätyksekseen huomata asuvansa maantieteellisesti lähellä muita kerholaisia. Siinä oli siis mahdollisuus ystäväystymiselle ja kerhon ulkopuolella tapahtuville tapaamisille. Myös leikin jälkeen keskustelua syntyi hyvin, äideillä oli paljon yhteistä toistensa kanssa. Äidit arvioivat antamassaan palautteessa tutustumisen mukavaksi:

”Tutustui paremmin ihmisiin, jotka aikaisemmin tunnisti, muttei tiennyt heistä paljoa”

Havaitsimme, että ilmapiiri oli hyvin suotuisa tutustumiselle. Näytti siltä, että äidit eivät kovin paljon arkailleet toisiinsa tutustumista, vaan keskustelivat sujuvasti toistensa kanssa. Osa äideistä oli tavannut toisensa jo aiemmin avoimessa päiväkodissa, joten luulemme, että tämä oli osaltaan vaikuttamassa asiaan.

Toisella toimintakerralla, jo ennen ohjauksen alkua huomasimme, että äidit tulivat jo hyvin juttuun toistensa kanssa. Keskustelu alkoi heti saliin saapuessa. Äidit jakoivat kuulumisiaan ja keskustelivat lastensa kehityksestä ja kasvatuksesta sekä niiden herättämistä tunteista. Keskustelua käytiin koko äitiporukan kesken. Myös hierontahetken jälkeen ilmapiiri näytti olevan hyvin leppoisa ja kanssakäymistä syntyi hyvin äitien kesken. Äitien antamasta palautteesta kävi ilmi, että vertaistuki on tärkeää lapsiperheille:

”pääsee juttelemaan lasten arjesta ja tuntemuksista”.

Oli mukavaa huomata, että jo toisella toimintakerralla oli ilmapiiri jo näinkin leppoisa ja äidit pystyivät keskustelemaan vapaasti toistensa kanssa.

Maalaamiskerrat synnyttivät keskustelua ruuasta, sotkemisesta ja vanhempien syyllisyyden tunnosta siihen, että sotkeminen on aina niin pinnalla oleva asia ja arjessa aika menee paljon kieltämiseen näin pienellä lapsella. Nyt kun sotkemista sai tehdä luvan kanssa, se oli virkistävä kokemus niin vanhemmalle kuin lapselle.

Kerhon tunnelma näytti vain tiivistyvän toimintakertojen kuluessa ja muuttui erittäin luottavaiseksi. Jo puolesta välissä huomasimme, että ilmapiiri oli muodostunut niin turvalliseksi, että äidit pystyivät puhumaan myös hieman aroistakin asioista, kuten siitä miten lapsi ei ollut pysynyt kehityksessä mukana ja oppinut asioita, mitä muut ikätoverit olivat jo oppineet. Kun ryhmäläiset tutustuvat toisiinsa ja osaavat jo rentoutua ryhmässä, he alkavat puhua tunteistaan. Tämä edistää ryhmän työskentelyä. On tärkeää että ohjaaja ei painosta, vaan kannustaa ryhmän jäsentä kertomaan ajatuksiaan. Ryhmän jäsenille on annettavaa tilaa kertoa ja olla kertomatta asioista. (Kaukkila & Lehtonen 2007: 65, 67-68.)

Viimeisellä toimintakerralla rohkaisimme äitejä kertomaan, minkälaisia keinoja heillä oli välttää lasten mustasukkaisuutta ja sisarkateutta. Yksi äideistä kertoi muille, minkälaisia keinoja hänellä on asian suhteen, mutta asia ei kuitenkaan herättänyt suurempaa keskustelua. Ehkä keskustelua olisi herännyt paremmin, jos kysymystä olisi voinut pohtia esimerkiksi pareittain.

Kokonaisuudessaan äidit kokivat, että oli mukavaa tavata kerhon kautta muita äitejä:

”Oli mukavaa... myös tavata muita samanikäisten äitejä”

”oppi tuntemaan muita äitejä ja lapsia, jotka käyvät avoimessa, pystyi vaihtamaan kokemuksia muiden äitien kanssa”

Äidit kokivat myös tärkeäksi sen, että vauvat saivat olla yhdessä keskenään:

”Positiivisia (kokemukset), vauvat/lapset saivat tutustua toisiinsa.”

”Lisäksi vauva nautti selvästi katsellessaan muiden vauvojen touhuja.”

”Vauvat tykkäsivät myös päästä ikäistensä seuraan.”

”Vauvasta oli kiva seurailta muiden lasten touhuja.”

Työelämän ohjaaja arvioi, että olimme onnistuneet luomaan mukavan, rauhallisen tunnelman, juuri sellaisen kuin hänen mukaansa tällaisen kerhon on tarkoituskin olla. Tällainen ilmapiiri vahvistaa äitien välistä yhdessäoloa ja tutustumista:

”Rauhallinen kokonaistunnelma vain vahvistui kokoontumisten loppua kohti, mikä edisti selvästi osallistujien keskinäistä verkottumista.”

Koska suurin osa vertaistuen saamisesta tapahtui kahvipöydässä ohjatun toiminnan jälkeen, työelämän ohjaaja koki ohjatun toiminnan pituuden hyväksi, jolloin aikaa jäi myös vapaaseen keskusteluun äitien kesken.

Äidit keskustelivat yleensä koko ryhmän kesken ja siihen vaikutti varmasti se, että ryhmän koko oli pieni, varsinkin kun jokaisella toimintakerralla oli joku äideistä poissa. Omien havaintojemme perusteella ryhmässä ei syntynyt minkäänlaisia liittoutumia, jolloin tietyt äidit keskustelisivat aina keskenään. Havaitimme kuitenkin, että yksi äideistä joutui kahvitaulla hieman enemmän juoksemaan kuopuksensa perässä, joka oli muita lapsia hieman liikkuvaisempi ja ehti hetkessä juosta ympäriinsä, jolloin äiti ei valitettavasti päässyt samalla tavalla keskittymään muiden äitien kanssa keskusteluun.

10.3 Ohjaustaidot

Ensimmäisellä toimintakerralla ohjaajan rooliin kuului ryhmän käynnistäminen tutustuttamalla ryhmäläiset toisiinsa, sekä kertomalla, mikä oli kyseisen ryhmän tarkoitus. Toiminnan suunnittelussa huomioimme, mikä on kyseisille asiakkaille sopivaa ja mikä soveltuisi ensimmäiseksi toimintakerraksi. Ryhmän ohjaajan rooliin kuuluu alkujännityksen vähentäminen (Kaukkila & Lehtonen 2007:64). Vanhemmillä ja ohjaajilla oli suuret odotukset tulevasta ja ilmapiiri saattoi tämän takia olla hieman jännittynyt. Vanhemmat kuitenkin tekivät ilmapiiristä helposti erittäin rennon, sillä heille toiminnassa mukana oleminen ja vastaanottavaisuus olivat luonnollista. Meille tämä oli erittäin positiivinen asia ja teki ohjaajan työstä miellyttävämpää. Jännitys ei vaikuttanut liikaa toiminnan ohjaamiseen, vaan koimme, että kykenimme kaikesta huolimatta toimimaan omana itsenämme.

Äitejä ei tarvinnut erikseen ohjata keskusteluun, vaan he löysivät heti juteltavaa, sillä yhteisiä asioita löytyi paljon. Nimen keksimisessä syntyi myös tutustumiselle ominaista vapaata keskustelua ja siihen oli nimen pohdinta-ajan jälkeen puututtava siirtymällä julkistamaan pian nimiehdotuksia.

Opimme ensimmäiseltä ohjauskerralta, että vanhemmat tarvitsevat toisinaan tarkempaa ohjausta. Tämä tuli ilmi hierontahetkestä, jolloin kaikki äidit eivät keskittyneetkään täysin vauvaansa, vaan keskustelivat samalla muiden äitien kanssa. Tosin emme olleet antaneet äideille tällä kerralla tarkempia hierontaohjeita, sillä aikaa oli rajallisesti. Tarkoitus oli, että he saisivat tutustumisen jälkeen keskittyä hetken ajan vauvaansa, ilman sen suurempia ohjeita. Olimme ehkä ohjaajina voineet suunnitella tämän osion toisella tavalla, sillä erään äidin antamasta palautteesta kävi ilmi, että hän olisi toivonut toiminta-ajan olevan pidempi.

Ensimmäiseltä toimintakerralta äidit arvioivat ohjaustamme sujuvaksi ja vauvat huomioon ottavaksi. Työelämän ohjaaja arvioi toimintakerran olevan rauhallinen ja hyvä ensimmäiseksi toimintakerraksi.

Vauvahieronnassa huomasimme, etteivät vauvat ole aina vastaanottavaisia kaikille tilanteille. Monista vauvoista näkyi, etteivät he täysin siemauksin jaksaneet nauttia äidin antamasta hieronnasta, vaan keskittyivät enemmänkin ympärillä oleviin virikkeisiin. Kun kyse on näin pienistä lapsista, ohjaajan on hyvä kestää epävarmuutta siitä, ettei lapsien vireystaso ole aivan sopiva sen hetkisellem ohjaustilanteelle. Olimme kuitenkin perehtyneet hyvin vauvahieronnasta kertovaan kirjallisuuteen, josta kävi ilmi nämä asiat.

On myös tärkeää viestittää äideille, ettei ole väliä, jos vauva ei jaksa nyt keskittyä, ettei äideille synny paineita toimintaan osallistumisesta. Tällä kerralla pääohjaajana oleva kertoikin äideille, etteivät vauvat ole aina vastaanottavaisia: he saattavat nauttia joistain hierontaliikkeistä, mutta eivät varmasti kaikista. Tämä olisi vain tutustumiskerta vauvahierontaan ja sitä voisivat äidit kokeilla parempana hetkenä vaikka kotona. Tätä varten äideille jaettiin myös hierontaohjeet. Työelämän ohjaaja arvioi hyväksi sen, että pääohjaaja kannusti äitejä kuuntelemaan vauvaansa ja antoi hienosti palautetta lopuksi äideille siitä, miten he olivat huomioineet vauvan vireystilaa. Äitien arvio vauvahieronnasta onnistumisesta oli positiivista. He kokivat, että ohjaus oli sujuvaa, että aiheeseen oli perehdytty hyvin ja että ohjaaja otti hyvin huomioon äidit ja lapset.

Soseilla maalaamiseen tarvittiin hieman kannustavaa ohjausotetta. Lapset olivat ihmeissään, että mitä edessä olevalla soseella tehdään, miksi ovat vaippasillaan ja miksi on hieman viileää. Vanhempia olimme ”varoittaneet”, että ottavat mukaan vaatteet, joiden sotkeutumisesta ei aiheudu haittaa.

Varsinainen ohjaaminen oli kaiken kaikkiaan vähäistä, sillä lapset saivat touhuta rauhassa, niin kauan kuin tuntui hyvältä. Koska äitien ja vauvojen yhdessä toimiminen sujui niin hyvin, koimme, ettei meidän sen takia tarvinnut ohjata enempää heitä. Koska vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä oli yksi tavoitteistamme, annoimme sen toteutumislle tilaa. Ihastelimme toisi-

naan lasten maalauksia ja hekin ottivat kontaktia meihin hymyn välityksellä. Kannustimme lapsia toiminnan alussa myös kokeilemaan soseita näyttämällä itse mallia. ”*Sujuvaa ja kannustavaa*” kuului vanhemman palautteisiin opiskelijoiden ohjauksesta. Yhdessä puuhaaminen on erittäin helppo tapa olla ohjaajana ja osallistua lasten ja vanhempien kanssa kommunikointiin.

Molemmat maalauskerrot herättivät ohjaukseen liittyen melko samanlaisia tunteita. Vanhemmilta saatua palautetta maalaamis- ja loruttelukerrasta oli että ”*vauvat otettiin hyvin huomioon*”. Muuten palaute oli ilmaistu positiivisella merkinnällä. Pohdimme toisen maalauskerroksen aikana, olisiko yhtä äitiä pitänyt rohkaista enemmän osallistumiseen. Emme kuitenkaan halunneet painostaa äitiä osallistumaan, sillä tarkoitus oli, ettei kerhomme kaikkeen toimintaan ole pakko osallistua.

Muskari-toimintakerralla vauvojen vireystaso vaikutti tunnelmaan. Vauvat vaikuttivat hieman väsyneiltä eivätkä jaksaneet iloita toimintahetkestä. Lauluihin yhdistetyt leikit kuitenkin miellytti muutamia vauvoja. Huomasimme, ettei lauluja kannata valita montaa, sillä vauvat eivät jaksaa useaa eri laulua kerrallaan. Ehkä juuri tämä sai heidät hieman väsyneiksi. Äidit arvioivat kuitenkin ohjauksen hyvä ja + -merkein ja että laulut oli valittu hyvin. Myös työelämän ohjaajalta saimme hyviä neuvoja arvioinnissa:

”Ehkä hieman vähemmän lauluja olisi riittänyt, jos lauluihin ottaa liikkumisleikin mukaan”

Lauluja olisi voinut myös toistaa muutaman kerran, jolloin äitien olisi myös helppo oppia sanat ja laulaa mukana.

Päätösjuhlan ohjaus muodostui äideille pidetystä tietoiskusta ja herkutteluhetkestä. Ohjaajan tehtävään kuuluu myös ryhmän lopettaminen ja tässä se näkyi kerhon idean kertaamisella ja ”eväitä tulevaan” antamalla. Työelämän ohjaaja arvioi viimeisen toimintakerran ilmapiiriä hyväksi:

”puhuit mukavan leppoisasti aiheesta keskeisimpiä asioita.”

”teillä oli tälläkin kertaa oikein mukavaa ja leppoisaa jutustelua kerholaisten kanssa!”

Myös yksi äideistä arvioi tietoiskun sisältöä kattavaksi ja myös hieman uusia asioita tuovaksi:

”hyvin oli ottanut selvää vuorovaikutuksesta tuli muutama uusi asia esille.”

Äidit antoivat loppupalautteessa positiivista palautetta ohjaamisesta ja kerhon sisällöstä:

”Opiskelijat olivat luontevia”

”Sisältö hyvin suunniteltu, vaihtelevaa”

”+ kerhot olivat hyvin vedettyjä. Osallistujien mielipiteitä huomioitiin hyvin”

Mielestämme meidän suhde äiteihin oli kerhon aikana luonteva ja kunnioittava. Pyrimme keskustelemaan äitien kanssa välittöminä, omina itsenämme. Myös toimintahetken jälkeen ja ennen sitä tervehdimme ja keskustelimme äitien kanssa, jotta ilmapiiri pysyisi hyvänä ja rentona. Kohtelimme kaikkia äitejä tasavertaisesti ja pyrimme luomaan kontaktia kaikkiin äiteihin sekä heidän vauvoihinsa.

Työelämän ohjaajan mukaan olimme luoneet leppoisan, hyvän tunnelman kerhoon, joka oli juuri sopiva asiakkaille, jotka tarvitsevat rauhaisan lepo hetken arjesta. Hän arvioi myös, että olimme valmistuneet hyvin toimintatuokioihin ja ne oli suunniteltu sopivan pituisiksi. Hänen mukaansa ohjaaminen oli rauhallista ja hienovaraista, vaikka tällaisen ryhmän ohjaaminen oli meille täysin uutta:

”Kerhon vaihtuvissa tilanteissa he ohjasivat kerholaisia hienovaraisesti eteenpäin toiminnassa. Kiireen tai levottomuuden tuntua ei tullut esille missään vaiheessa.”

Koimme myös itse, että kiire ja paine ohjauksessa oli aivan turhaa. Asioiden ja tilanteiden piti tapahtua omalla painollaan. Huolehdimme kuitenkin siitä, että toiminta eteni ajan puitteissa pitäen kuitenkin yllä rauhallista tunnelmaa.

Työelämän ohjaajan mukaan vuorovaikutukseen kannustaminen oli ohjauksessamme mukana jokaisella kerralla ja sen laatu oli soveltuvaa:

”Kannustaminen oli sopivan hienovaraista, ei syntynyt tungettelevuuden tunnelmaa.”

Hän arvioi myös, että osasimme hyvin havaita äitien ja vauvojen välisen vuorovaikutuksen pulmakohtia.

Opimme koko prosessin myötä paljon ohjaajana toimimisesta ja siitä, minkälaisia tunteita se herättää meissä itsessämme. Tämänlaisten ryhmien ohjaamisessa on tärkeää oppia se, että

ryhmä on hyvin eläväinen: tilannetta hallitsee paljolti vauva ja hänen vireystasonsa. Liian tiukan suunnitelman tekeminen on tarpeetonta, sillä tilanteet saattavat muuttua ja nopeasti. Myös paineensietokyky on yksi tärkeä taito, mitä pidimme tärkeänä tällaisen ryhmän ohjaamisessa. Näin elävän ryhmän kanssa ei pidä tuntea epävarmuutta siitä, ettei aina kaikki suunniteltu onnistuisikaan, vaan tärkeää on omistaa hieman heittäytymiskykyä. Koimme, että olimme saaneet tämän prosessin myötä paljon uudenlaisia taitoja ryhmän ohjaamiseen.

Osasimme mielestämme hyvin sisäistää työntekijän roolin, jolloin esimerkiksi annoimme äideille rauhan tutustua toisiinsa kahvittehetken aikana siirtyessämme itse syrjemmäksi. Toki vastasimme tarvittaessa äitien keskustelun aloitteisiin emmekä täten antaneet itsestämme liian etäistä mielikuvaa äideille.

Ryhmän jäseniltä kohdistuu odotuksia ohjaajaa kohtaan, mutta tulee muistaa että tämä riippuu myös ryhmän laadusta. Tässä ryhmässä äidit odottivat yllättävän vähän. Tämän avoimen päiväkodin vanhemmat yleisesti odottavat todella vähän ja ovat lähes poikkeuksetta tyytyväisiä kaikkeen järjestettyyn toimintaan. Tämä päti myös meidän ryhmään. Lähtökohtana oli, että vanhemmat odottivat vain yhdessäoloa ja mukavaa ajanviettoa pienen vauvan kanssa. Nämä oli meidän persoonaa ohjaajina ajatellen erittäin helppoa toteuttaa.

On tärkeää, että ohjaaja luo itse roolinsa ja valitsee tyylinsä tietoisesti. Meidän roolin pyrimme pitämään tietyillä ominaisuuksilla positiivisina ja pidimme pääasiana sitä, että olemme omina itsenämme ja keskitymme siihen, että kaikki jäsenet saavat positiivisen kokemuksen kerhosta. Luonteellemme on ominaista olla empaattinen ja persoonina toimimme hyvin aistinvaraisesti, joten tässä samankaltaisuutemme oli eduksi ja yhteistyö toimi saumattomasti.

Aistinvaraisesti työskentelemällä avoimuus ja aitous ryhmänohjauksessa tulevat esiin luontevasti. Olimmekin valmiita kohtaamaan itsellemme tuntemattomia ja uusia tilanteita tuomalla ryhmään uusia toimintoja, jotka olivat meille vieraita. Olimme kuitenkin perustaneet ryhmän vanhempia ja heidän lapsiaan varten ja tahdoimme toteuttaa heidän toiveensa toimintaa kohtaan mahdollisimman hyvin.

Ohjaajan tehtäviin kuuluu myös luoda olosuhteet, joissa vanhemmilla ja lapsilla on mahdollisuus itse oivaltaa asioita. Toteutimme tätä pysyttelemällä hieman kauempana ja annoimme jokaiselle mahdollisuuden osallistua niin paljon kuin halusi. Emme yrittäneet innostaa ujostelevaa lasta, jos vanhempi ei toiminnasta innostunut. Käytimme aikaa toimintoihin ja meillä ei ollut onneksi mikään kiire. Liian tarkasti suunniteltu tuokio saattaa myös estää vanhempia innostumasta toimintaan, mutta osa toiminnoista oli meillekin uutta, joten lähdimme toteutukseen ilman tarkempia odotuksia ja suunnitelmia. Näin myös jokaisella oli mahdollisuus luoda itselleen luonnolliselta tuntuva tila ja osallistua ja oppia niin syvällisesti kuin tahtoi.

10.4 Arvioinnin yhteenveto

Tavoitteet kerhonne suhteen onnistuivat mielestämme hyvin. Yksi tärkeimmistä asioista, jonka koimme kerhossa onnistuvan, oli avoin, rauhallinen ilmapiiri. Sen syntymiseen oli osaltaan vaikuttamassa sekä kerhoon osallistujat että me itse. Koska ilmapiiri oli niin hyvä, koimme sen vaikuttavan myös muiden tavoitteiden onnistumiseen. Turvallinen ilmapiiri auttoi osallistujia rentoutumaan, keskustelemaan toistensa kanssa ja keskittymään vauvoihinsa. Mielestämme ilmapiiriin vaikutti osaltaan myös se, että toimintaympäristö oli jo ennestään äideille tuttu avoimen muun toiminnan kautta. Leppoisa ilmapiiri näkyi myös vauvojen keskuudessa. Kuten jo mainitsimme, yksi muissa tilanteissa ja ympäristöissä ujostellut lapsi ei vaikuttanut kerhossamme ollenkaan ujolta, vaan tutustui rauhassa ja omatoimisesti ympäristöönsä ja jopa uskalsi toisen äidin syliin. Ryhmän ohjaajan tehtävänä onkin luoda ryhmälle turvallisuuden tunnetta. Ohjaaja voi havaita turvallisuuden tunteen myös itsessään: jos ohjaaja itse tuntee olonsa turvalliseksi, niin myös ryhmän jäsenet tuntevat olonsa turvalliseksi (Kaukkila & Lehtonen 2007: 65.) Koimme myös itse, että toimimme omalla mukavuusalueella, ohjasimme toimintaa, josta olimme myös itse kiinnostuneet.

Äideistä näki, että ohjaamamme toiminta oli heille tärkeää. Uudenlaisten ideoiden saaminen lasten kanssa tekemiseen oli merkittävää. Usein vanhemmat haluavat kokeilla uudenlaisia elämyksiä lastensa kanssa, mutta eivät saa jostain syystä aikaiseksi toteuttaa niitä. Esimerkiksi lasten kanssa maalaamiseen vaikuttaa pelko sotkusta. Myös epä tieto siitä, miten jotain toimintaa, esimerkiksi vauvahierontaa toteutetaan käytännössä voi olla esteenä toiminnan toteuttamiseen kotona. Täten halusimme olla antamassa äideille uusia ideoita arkeen ja tutustuttaa heidät tarkemmin sellaisiin toimintoihin, jotka heitä hieman askarruttivat.

Osaltaan kerhon onnistumisesta kertoi myös se, että ohjaamamme kerhon päätyttyä muutama osallistujista ilmoittautui vielä kyseisen kerhon jatkokon. Kerhonne loi myös uudenlaisia verkostoja osallistuvien perheiden välille, kuten yhteistä lastenhoitoa ja lasten kimppakyytejä avoimen päiväkodin kerhoihin.

Äitien antamasta palautteesta näki, että kerho oli tärkeä sekä verkostoitumisen että yhteisten hetkien jakaminen perheen nuorimman kanssa. Äidit kokivat tärkeänä sen, että saivat antaa jakamatonta huomiota vauvalleen ja toisaalta pääsi myös puhumaan muiden äitien kanssa arjesta ja sen herättämistä tuntemuksista. Myös kerhon sisältö oli äideille mieleinen, varsinkin, kun he itse saivat olla vaikuttamassa siihen.

Ohjauksessamme olimme mielestämme huomioineet hyvin kerhon tunnelman ja asiakkaat. Opimme, että tällaisen eläväisen ryhmän vetämisessä piti huomioida monia asioita, eikä kes-

kittyä liikaa ennalta olevaan suunnitelmaan. Opimme, ettei kannata olla liian kunnianhimoisen toiminnan suunnittelun suhteen, vaan kannattaa välillä tyytyä hieman yksinkertaisempaan toimintaan, jolloin asiakkaat voivat nauttia ilman suorituspainetta. Toimintaa oli helppoa ja luontevaa suunnitella ja koimme, ettei meidän tarvinnut pohtia varasuunnitelmia, sillä kaikki suunnittelemamme toiminta oli hyvin muokattavissa. Ikinä ei voinut varmasti tietää, kuinka monta osallistujaa olisi kyseisellä toimintakerralla ja kuinka vastaanottavaisia pienet lapset olisivat toimintaa kohtaan. Vanhemmat tulivat kuitenkin pääasiassa nauttimaan yhdessäolosta pienen lapsensa kanssa ja se oli helppo toteuttaa.

11 ARVIOINNIN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen pätevyyttä voi tarkentaa käyttämällä useita arviointimenetelmiä (Hirsijärvi ym. 2007:226). Käytimme opinnäytetyössämme kolmea eri menetelmää, jotka tarkastelivat toimintaa hieman eri näkökulmista, eli äitien, meidän ohjaajien ja havainnoijan näkökulmista. Tämä toi mielestämme lisää luotettavuutta arviointiin, sillä kaikki kokevat asiat hieman eri tavoin. Arvioinnin menetelmiä pohtiessa on hyvä ottaa huomioon myös niiden sopivuus (Heikka, Hujala & Turja 2009: 113).

Asiakkailta, jotka ovat toiminnan kohteina, saa erittäin tärkeää tietoa toiminnasta ja sen onnistumisesta. Toisinaan heidän saaminen mukaan arvioinnin tuottajaksi voi olla vaikeaa, he saattavat esimerkiksi olla haluttomia kertomaan mielipiteensä peläten mahdollisia seurauksia. Tällöin on tärkeää valmentaa asiakkaita heidän rooliinsa arvioinnin antajina ja edistää heidän sitoutumistaan vastaamaan arviointikysymyksiin. (Robson 2001:34-35.)

Havaitsimme tällaisia ongelmia äitien antamassa palautteessa. Kaikkiin kysymyksiin ei aina vastattu tai toisinaan vastattiin hyvin niukasti. Yhdellä toimintakerralla saimme eräältä äidiltä palautelapun, jossa oli vain yleisarvion iloinen hymynaama ympyröity eikä muihin kysymyksiin ollut ollenkaan vastattu. Tähän oli varmasti osasyynä myös se, että vauvat olivat palautteen annon aikana samassa tilassa ja saattoivat vaatia äitien huomiota. Huomioimme kuitenkin tämän, ja pyrimme pitämään vauvoille seuraa, jos näytti siltä, että he häiritsivät äitien kirjoittamista.

Mietimme, mitä muita syitä tähän vastaamatta jättämiseen oli. Syitä voi olla monia, ehkä äidit eivät vain keksineet palautetta, eivät pitäneet palautteen annosta tai eivät kokeneet sitä tärkeäksi. Jouduimme muutaman kerran kerhotoiminnan aikana kertomaan äideille palautteen tärkeydestä meidän työn ja kerhon toiminnan kannalta. Myös viimeisellä toimintakerralla kertosimme äideille tätä asiaa ja tällä kerralla se näkyi hyvin vastauksissa, jotka olivat pidentyneet. Arvioinnin luotettavuuteen vaikutti myös se, etteivät kaikki äidit aina olleet paikalla, jolloin kaikki äidit eivät voineet arvioida koko kerhon toimintaa niin laajasta näkökulmasta.

Ehkä palautetta olisi voinut kerätä toisella tavalla, esimerkiksi toiminnallisten menetelmien avulla. Emme kuitenkaan halunneet vaihtaa menetelmää kesken prosessin, vaan pyrimme sen sijaan rohkaisemaan äitejä kirjoittamaan palautetta.

Kyselylomakkeita tehdessä on hyvä miettiä kysymysten asettelua tarkasti, sillä vastaajat eivät välttämättä ymmärrä kysymyksiä samalla tavalla kuin tutkija. Jos tutkittava on ymmärtänyt tutkimuskysymyksen väärin, on tärkeää huomata se ennen kuin käyttää saatuja tuloksia tutkimuksessaan. (Hirsijärvi ym. 2007: 226-227.) Pyrimme palautelomaketta suunnitellessamme siihen, ettei kysymyksiä olisi liikaa ja että ne olisivat melko yksinkertaisia ja konkreettisia, jotta äidit jaksaisivat vastata niihin.

Mietimme myös, miksi äitien antama palaute oli aina positiivista, lukuun ottamatta ensimmäisen toimintakerran palautteesta noussut lause, jossa äiti totesi kyseisen toimintakerran ohjatun osuuden olleen hieman lyhyt. Oliko tässä kyse juuri mahdollisten jälkiseurausten pelosta vai tosiaankin siitä, että äidit olivat tyytyväisiä toimintaan ja ohjaukseen? Tosin palaute annettiin anonyyminä, jolloin on mahdotonta selvittää, kuka palautteen antajana oli.

Havainnointimenetelmiä on arvosteltu paljon siitä, että havainnoija saattaa häiritä tilannetta (Hirsijärvi ym. 2007:208). Työelämän ohjaaja oli kuitenkin asiakkaille jo ennestään tuttu, joten hänen toimiminen havainnoijana ei näyttänyt vaikuttavan tilanteeseen eikä äitien käyttäytymiseen.

Havainnointi antaa välitöntä, suoraa tietoa toiminnasta. Se sopii hyvin varsinkin vuorovaikutuksen tutkimiseen. Mielestämme työelämän ohjaajan toimiminen havainnoijana ja arvioijana toi erittäin tärkeää tietoa tapahtumista ja ohjauksesta. Hänen antama arviointi toi kokonaiskuvaan toisenlaista näkökulmaa, sillä hän havainnoi toiminnan kulkua ulkopuolisena ja sai keskittyä vain tarkkailijan rooliin. Esimerkiksi hän pystyi tarkkailemaan meidän ohjaustaitojamme ja pystyi keskittämään havaintonsa myös kokonaisuuteen.

Meidän rooliimme toiminnan havainnoitsijoina vaikutti se, että toimimme samalla myös toiminnan ohjaajina. Tällöin keskityimme toiminnan ohjaamiseen ja jotkin asiat saattoivat jäädä meiltä huomaamatta. Myös kokemamme jännitys, varsinkin kerhon alussa, saattoi vaikuttaa havainnointikykyymme. Luotettavuutta omassa arvioinnissamme lisäsi se, että meitä oli kaksi. Havaitsimme molemmat sekä samoja että eri asioita. Koimme myös tärkeäksi sen, että toimimme vuorotellen pää- ja apuohjaajina, jolloin apuohjaajan vuorossa ollut sai keskittyä enemmän toiminnan havainnoimiseen ja muistiinpanojen kirjoittamiseen.

Oma arvio toiminnasta tuo myös näkymätöntä tietoa tapahtumista. Tällä tarkoitamme sitä, etteivät muut yleensä pysty näkemään sitä, miltä ihmisen sisällä tuntuu. Esimerkiksi jännityk-

sen tunne voi olla sellaista, mitä muut eivät aina huomaa. Myös oma ammatillisen kasvun arviointi voi olla kattavampaa itse arvioituna, varsinkin jos muut arvioijat eivät tunne tarkemmin arvioinnin kohteena olevan taustoja.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka kertomus tutkimuksen toteutumisesta, huomioiden kaikki vaiheet, olosuhteet, ihmiset ja tapahtumat. Tutkimuksessa on huomioitava esimerkiksi mahdolliset häiriötekijät. (Hirsijärvi, ym. 2007: 227.) Mainitsimme aiemmin esimerkiksi siitä, että äitien palautteen annon aikana vauvat olivat samassa tilassa äitien kanssa ja toisinaan häiritsivät palautteen kirjoittamista.

12 POHDINTA

Opinnäytetyö oli meille iso prosessi, jonka myötä saimme paljon tietoa ja taitoa ammattilaisena. Avoimen päivähoiton palvelut olivat meille ennestään vieraita, mutta opinnäytetyön myötä tutustuimme toimintaan ja sen suunnitteluun paremmin. Suunnittelimme itse kaiken toiminnan Naperokerhossa, mutta saimme kuitenkin hyviä neuvoja työelämän edustajilta. Yleensä toimintaa suunnitellaankin työelämässä suurimmissa tiimeissä, mutta koimme, että onnistuimme hyvin suunnittelemaan toiminnan sisältöä kahdestaan.

Kerhomme myötä meillä avautui avoimen päiväkodin merkitys asiakkaille. Jokaiselle äidille ja asiakkaalle avoimessa päivähoitossa kerhotoiminta tuntui merkitsevän hieman eri asioita. Toisille se oli enemmänkin olohuone, johon tultiin keskustelemaan toisen aikuisen kanssa ja päästiin jakamaan kokemuksia. Toisille avoimeen päiväkotiin ja kerhoon tuleminen tuntui olevan paikka, johon tullaan asiakkaana hakemaan toimintaa ja henkinen hyöty työstetään yksin tai omalla ajalla kotona. Monet äidit kokevat, että aikaa uudelle tulokkaalle ei ole niin paljon kuin haluaisi ja he kokevat monilapsisena perheenä olemisen toisinaan haastavaksi, jolloin viikon pelastus on päästä keskustelemaan tunteistaan muiden äitien kanssa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton vertaisryhmätoiminnan arviointiraportin mukaan (Halonen, Sourander & Viinikka 2010:11.) vanhempien vertaisryhmien kaksi suurinta vaikutusta asiakkaiden mukaan olivat sosiaalisen verkon kasvaminen ja olon helpottuminen, kun oli keskustellut muiden vanhempien kanssa. Myös meidän kerhoomme osallistuneiden äitien palautteesta huomasi sen, että toisten äitien kanssa keskustelua pidettiin yhtenä tärkeimmistä asioista kerhoon liittyen. Mannerheimin lastensuojeluliiton vertaisryhmätoiminnan raportissa käy myös ilmi, että vertaisryhmätoiminta vaikuttaa positiivisesti lapsiperheiden hyvinvointiin (Halonen, Sourander & Viinikka 2010:4).

Äitien saamalla sosiaalisella tuella on yhteyttä siihen, miten äidit reagoivat vauvansa tarpeisiin. Niissä kulttuureissa, joissa äideille on laajempi sosiaalinen tukiverkosto, äidit reagoivat

vauvojensa tarpeisiin sensitiivisemmin kuin äidit, joiden tukiverkosto on pienempi. (Kivijärvi 2003:258.) Tämän mukaan äitien vertaisryhmäkerhot ovat osaltaan vaikuttamassa äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutussuhteen laatuun. Muiden äitien antama tuki näyttää olevan äideille henkireikä, mikä vaikuttaa perheen arjessa eteenpäin jaksamiseen ja vuorovaikutussuhteiden laatuun. Kun äiti voi hyvin, on saanut tukea vanhemmuuteensa, hän jaksaa toimia myös hyvin vanhemman roolissaan. Äitien saamaan vertaistukeen on siis panostettava, sekä avoimessa päiväkodissa että muissa sosiaalialan palveluissa. Vertaistuki auttaa ennaltaehkäisemään ongelmia perheen sisällä.

Avoimen päivähoiton merkitys korostuu etenkin ajatellessa lasten päivähoitopaikkoja. Päivähoitopaikkoja haetaan helposti subjektiivisena oikeutena ja niistä pidetään kiinni, vaikka lapsia syntyisi lisää ja äiti jäisi kotiin. Avoimen päivähoiton markkinointi ei ole kovin voimakasta, sillä monikaan ei tiedä niiden olemassaolosta, eikä niitä ole kehitetty tarpeeksi, vaan ovat aktiivisia vain joillakin alueilla. Seurakunnat ja järjestöt ovat osaltaan myös tuottamassa kerhotoimintaa, mutta niidenkin tarjonta vaihtelee myös alueittain. Joten kerhotoiminnan mainostaminen olisi mielestämme tärkeää, sillä siitä saatava hyöty on tärkeää.

Olemme päivähoitotyötä tehdessämme havainneet sen, että monien perheiden vanhemmat tai vanhempi ovat kotona lapsen ollessa päivähoitossa. Kyseiset lapset saattavat olla joko koko- tai osapäiväisesti päivähoitossa. Tosin emme voi aina olla varmoja vanhempien tekemien ratkaisuiden syistä, mutta mietimme ymmärtävätkö kaikki vanhemmat sitä, kuinka tärkeää lapselle on viettää aikaa kotona, vanhempiensa ja perheen parissa. Perheen yhteinen aika voi hyvin vaikuttaa kiintymyssuhteen laatuun, varsinkin pienillä lapsilla.

Olemme myös havainneet sen, että perheet saattavat tuoda lapsensa päivähoitoon melkein päyhtä pitkäksi aikaa kuin kerhotoiminta kestäisi. Siihen kun lisäisi vanhempien mahdollisuuden muuhun avoimen toimintaan itselleenkin ja vertaistuen saamisen muilta vanhemmilta, sekä sosiaalistumisen toisten vanhempien kanssa - puhumattakaan mahdollisista ystävyys-suhteista ja verkoston laajenemisesta, niin avoimen päivähoiton merkitys ennaltaehkäisevänä toimintana perheiden hyväksi on erittäin suuri ja arvokas. Merkitys on myös tärkeä niiden perheiden vanhemmille, jotka ovat muuttaneet esimerkiksi työn perässä uudelle paikkakunnalle. Tällöin he saavat mahdollisuuden kasvattaa verkostoaan muiden vanhempien parissa. Myös nuoret vanhemmat saattavat löytää paljon apua vauva-vanhempi kerhoista, sillä heidän ystäväpiirissään ei vielä ehkä olla perheellisiä.

Avoin päivähoito ja kerhotoiminta ovat erittäin elävää toimintaa. Varsinkaan avoimen ryhmätoimintaan osallistuminen ei ole sitoutuvaa ja siihen saa osallistua niin tiheästi kuin haluaa. Tämä luo haastetta myös henkilökunnalle, sillä kaupunki seuraa tarkasti kävijämääriä ja pohdii henkilökunnan määrän tarpeellisuutta. Henkilökunta kertoi, kuinka on todennäköistä, että

mikäli kävijämäärät eivät pysy korkeina, niin henkilökuntaa saatetaan siirtää muihin tehtäviin. Tämä pitää henkilökuntaakin aktiivisena ja virittäytyneenä toiminnan jatkuvaan suunnitteluun ja kehittämiseen, sillä asiakastyytyväisyys on pääasia.

Raha on rajoittava tekijä toiminnan suunnittelussa niin sosiaalialalla kuin muillakin aloilla. Pienet osallistumismaksut ovat asioita, joista asiakkaat eivät ole valittaneet, sillä toiminta nähtiin arvokkaana. Jonkinlainen asiakkailta kerättävä materiaalmaksu on hyvä asia myös siltä kannalta, että kävijämääriä ei voida ennustaa koskaan tarkasti, toiminta suunnitellaan joukolle ihmisiä ja katsotaan, kuinka moni ilmestyy paikalle. Toki ajan myötä opitaan tuntemaan vanhempia ja huomataan, mikä on kiinnostavaa toimintaa, mikä ikään kuin vetää paljon ihmisiä aina paikalle.

Toiminnan vetämisestä sai erittäin arvokasta tietoa omaan kehittymiseen alalla. Itsearviointin haastavuus oli yllättävää, mutta myös antoisaa, sillä vaikutukset pystytään huomaamaan lähes välittömästi ja sen avulla oli mahdollisuus kehittymään työntekijänä. Avoimen päivähoiton tuoma apu on kuitenkin vielä aika peitossa ja se on hyvin eritasoista eri kaupungeissa. On hienoa huomata, kuinka laaja päivähoiton ala on ja kuinka paljon itselle löytyy kehittymismahdollisuuksia ja -haasteita, mikäli päiväkodin puoli alkaa joskus tuntua liian tylsältä.

Ohjaajana toimiminen toi lisää itsevarmuutta tekemäämme työhön ja kerhon vetämiseen. Opimme opinnäytetyöprosessin aikana paljon itsestämme ohjaajan roolissa. Toiminnan suunnittelussa opimme ottamaan paremmin huomioon asiakkaiden tarpeet. Toiminnan suunnittelussa näyttää pätevän sanonnat ”Pieni on kaunista” ja ”Vähemmän on enemmän”. Tätä samaa kannattaa miettiä myös minkä tahansa asiakastoiminnan suunnittelussa ja unohtaa liian kunnianhimoiset suunnitelmat. Tärkeää on keskittyä olennaiseen, pieneen hetkeen josta voisivat nauttia sekä asiakkaat että ohjaajat.

Opimme olemaan kriittisiä omaa toimintaamme kohtaan: milloin onnistuimme ja milloin oli vielä kehitettävää. Tärkeää on oppia se, ettei aina voi onnistua ja että epäonnistumisistakin voi oppia. Työssä tulee rohkeasti kokeilla uusia, erilaisia työskentelytapoja, vaikka ne eivät aina toimitakaan niin kuin olisi toivottu. Kykenimme havainnoimaan myös omia tunteitamme ohjatessamme toimintaa: miten sietää epävarmuuden, tai jännityksen tunteita.

Kerhoa suunnitellessamme emme mielestämme tarpeeksi huomioineet sitä, kuinka elävää ja muuttuvaa lapsiperheen arki voi olla. Tämä näkyi käytännössä siinä, etteivät jokaisella toimintakerralla kaikki perheet olleet mukana, varsinkaan flunssa-aaltojen vaikutuksesta. Olimme valinneet toimintaan mukaan kuusi äitiä vauvoineen, mutta vain ensimmäisellä toimintakerralla oli kaikki perheet mukana. Tämän takia osallistujia olisi voinut olla muutama enemmän.

Opimme myös paljon itsemme ja toistemme sekä ryhmän toiminnan arvioimisesta. Kykenimme havainnoimaan sekä hyviä, että huonoja puolia toistemme työskentelyssä sekä ottamaan palautetta vastaan ilman, että kokisimme sen henkilökohtaisena loukkauksena. Taito ottaa sekä positiivista että negatiivista palautetta vastaan on mielestämme erittäin tärkeää ammatityössä. Opimme myös hyödyntämään saatua palautetta toiminnan suunnittelussa. Kerhojen vetäminen ei ollut meille ennestään tuttua, joten lisänä mukana oli uutuuden viehätystä. Jännitys kuitenkin kaikkosi ensimmäisen toimintakerran jälkeen, kun mukana oli kuitenkin työelämän arvioija sekä samassa tilanteessa oleva ystävä toisena ohjaajana. Arviointi oli siis avointa ja monipuolista, jolloin siihen pystyi hyvin mielin luottamaan.

Oli myös mukava huomata se, että kykenimme ohjaamaan sellaista asiakasryhmää, jonka elämänvaihe on toisenlainen verrattuna omaamme. Emme kokeneet epävarmuutta siitä että vielä lapsettomina, nuorina opiskelijoina toimisimme useampilapsisten perheiden äitien ohjaajina. Tosin tarkoitushan oli se, että äidit pääsisivät keskustelemaan toistensa kanssa kokemuksistaan, ei meidän ohjaajien kanssa. Äitien tai muutenkaan vanhempien ohjaaminen ei ollut meille ennestään kovin tuttua, joten saimme paljon ideoita ja hyvää kokemusta tältäkin saralta.

Kyseisin avoimen päiväkodin henkilökunta kertoi saaneensa uudenlaisia ideoita kerhotoiminnan järjestämiseen. Työelämän ohjaajan toimiessa havainnoijana hän pystyi tarkastelemaan toimintaa toisenlaisesta näkökulmasta, sen sijaan että olisi itse ollut suunnittelemassa ja ohjaamassa toimintaa.

Yksi tärkeä asia, jonka havaitsimme tutustuessamme avoimen päiväkodin toimintaan, on se, etteivät isät jostain syystä osallistu mukaan toimintaan. Avoimen päivähoidon toiminta on mielestämme suunniteltu melko sukupuolineutraaliksi. Tosin taustalla voi vaikuttaa se, että monet isät saattavat toiminnan aikana olla töissä äitien ollessa samaan aikaan äitiyslomalla tai hoitovapaalla. Tosin myös isät saattavat jäädä hoitovapaalle tai olla yksinhuoltajina. Isät tarvitsevat myös vertaistukea toisiltaan. Isän rooli vanhempana saattaa olla hieman erilainen kuin äidin, joten isät saattavat esimerkiksi kokea ulkopuolisuutta lapsen syntyessä. Mielestämme yksi kehitysehdotus avoimen toiminnan suhteen olisikin se, miten saada isät mukaan toimintaan ja saada isille myös oma turvaverkkonsa.

Työpaikkana avoin päiväkotitoimi antaa sosiaalialan ammattilaisille paljon mahdollisuuksia: sosionomi voi työskennellä sekä varhaiskasvatuksen että perhetyön parissa. Avoimessa päivähoidossa on mahdollisuus ohjata sekä lapsi- että vanhempi-ryhmiä. Työpäivät ovat hyvin erilaisia juuri tämän takia, eivätkä varmastikaan tunnu yksitoikkoisilta.

Opinnäytetyö prosessina oli pitkä mutta myös erittäin antoisa. Koimme, että olemme kasvaneet ammattilaisina ja olemme tyytyväisiä työmme tuloksiin. Saimme kattavan kuvan avoimen päivähoidon toiminnasta ja sen suunnittelusta. Avoimet päiväkodit olivat meille ennalta kovin tuntematon alue, mutta prosessin myötä koimme ne erittäin kiinnostavaksi ja yhdeksi mahdollisuudeksi tulevaisuutemme uraa ajatellen. Työ jää pysymään mielessä aina rikkaana kokemuksena ja ehdottomasti hyödynnettävissä olevana toimintana.

LÄHTEET

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Aseman Lapset ry.

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2002. Lapsen aika. 6. painos. Porvoo: WSOY.

Alila, K., Portell, T. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. Viitattu 28.1.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/File/b7b26803-4593-4bc7-ac38-1892e6c39c30/avoin%20varhaiskasvatus.pdf>

Asen, E. 1995. Hyvässä ja pahassa: Perhe-elämän käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Avaintoimija. Luottamushenkilöille ja ohjaajille. Viitattu 21.9.2010. http://www.avaintoimija.net/sivu.php?artikkeli_id=45

Bardy, M. 2009. Vaativa vauvaperhetyö. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 177-189.

Bowlby, J. 1957. Lasten hoivan ja hellyyden tarve. Suomentaja Jokinen, L. Porvoo: WSOY.

Finlex 451/1990. Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36. Viitattu 3.2.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Halonen, E., Sourander J. & Viinikka A. 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vertaisryhmätoiminnan arviointiraportti kevät 2010. ”Tuoreet kahvit ja katto pään päällä ja paljon voimaannuttavaa vertaisporinaa.” Viitattu 3.3.2011. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/d18562e82422985f08885bdf410a647e/1299175155/application/pdf/13009713/MLL_vertoarviointiraportti2010.pdf

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Edufin.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Vauvan itku ja vauvahieronta. Viitattu 29.3.2011. <http://www.hus.fi/default.asp?path=1,32,660,546,570,1121,807,1135,1136,4458,4659>

Helsti, S. & Helsti-Towalski, T. 2008. Tarinan voimalla. Teatterilähtöiset menetelmät pedagogisina ja yhteisöllisinä työkaluina. Elämäntapaliitto ry. Viitattu 21.9.2010. <http://www.tarinanet.net/tarinanvoimalla.pdf>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu: Otava

Ihme, I. 2009. Arviointi työvälteenä. Lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Juva: PS-kustannus.

Kalliopuska, M. 1995. Sosiaaliset taidot. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Edita.

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyön -hanke. Suomen Mielenterveysseura.

Kivijärvi, M. 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252-260.

Korhonen, S. 2011. Lapsen ja vanhemman välisen myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen: Vuorovaikutusleikkioppaan käyttö kasvatusneuvonnan ja -ohjauksen apuvälteenä. Viitat-

tu 3.9.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/File/f80f9705-6d71-42c7-a01a-b3a4e0314cae/vuo0vovaikutusleikkiopas.pdf>

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2009. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveystalalla. 8. painos. Helsinki: WSOY.

Litja, T. & Oinonen, M. 2000. Mä en haluu! Leikki-ikäisen arjen pulmia. Helsinki: Edita.

Paavola, L. 2006. Maternal sensitive responsiveness, characteristics and relations to child early communicative and linguistic development. Oulun yliopisto. Viitattu 5.3.2010. <http://herkules oulu.fi/isbn9514282035/isbn9514282035.pdf>

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi

Ruoppila, I. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena.

Räikkä, J., Kotkavirta, J. & Sajama, S. 1995. Hyvä ammattilainen. Johdatus ammattietiikkaan. Helsinki: Painatuskeskus.

Räisänen, A. & Vainio, L. 1996. Etsi laatu itsestäsi - itsearviointikäytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus.

Schulman, M. 2002. Vauvahavainnointi - oppia observoimalla. Helsinki: Gummerus.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16-43.

Sosiaaliportti 2008a. Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus. Viitattu 14.7.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/hallinto/tietosuoja/salassapitovelvollisuus>

Sosiaaliportti 2008b. Vertaisryhmätoiminta. Viitattu 6.9.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/vertaisryhmatoiminta/>

Sosiaaliportti 2008d. Itsearviointi. Viitattu 21.9.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/dde76556-2631-4a8f-8931-706f546e819e.aspx>

Sosiaaliportti 2009c. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 21.9.2010. <https://sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/muitapalveluja/#toiminnalliset>

Suomalainen, T. 2011. Vauvaiässä syntyvät luottamus ja turva. Minuuden perusta rakentuu vuorovaikutuksessa ensimmäisinä elinvuosina. Tehy 2/2011. 28-29, 31.

Talentia ry 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Auranen Oy. Viitattu 11.3.2011. http://www.talentia.fi/files/1649_Etiikkaopas2005.pdf

Tarinanetti. Draamaan perustuvat terveystiedon opetusmenetelmät. Viitattu 21.9.2010. <http://www.tarinanet.net/yleista/ohjaaja.php?site=yleista>

Tutkiva juttu 2011. Viisaat vastasyntyneet. Yle Teema -kanavalla esitetty 24.1.2011.

Uusitalo, H. 1998. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Vaattovaara, V. & Maula, R. 2010. ”Ettei joudu silleen yllättäen vaan johonkin” - Lyhytaikainen perhehoito osana lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoa. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 3.3.2011. http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/ec609a233dc1df93edb3c8f06ee00819/1299166420/application/pdf/74317/Lastensuojelun%20lyhytaikainen%20perhehoito_2009.pdf

Vanhanen-Silvendoin, S.1996. Äitien vuorovaikutus ryhmät. Teoksessa Matthies, A-L., Kotakari, U. & Nylund, M. (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Gummerus, 227-239.

Vantaan avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisen linjaukset 2008. Työryhmäehdotukset. Opetuslautakunta 18.11.2008. Viitattu 18.2.2011. <http://192.49.193.12/ktweb/>

Vilén, P. & Willberg, M. 2004. Vapautuneiden vankien vertaisryhmän ohjaajan ohjekirja. Viitattu 16.3.2011. http://www.krit.fi/KRISTAMPERE/Docs/TUTKIMUKSET/IRROTETTU_OHJEKIRJA.pdf

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

KUVAT

Kuva 1 Hierontahetki	30
Kuva 2 Vauvahieronta.....	31
Kuva 3 Äiti ja vauva maalaavat	33
Kuva 4 Tuotoksia	34
Kuva 5 Harakka huttua keittää	35
Kuva 6 Kädenjalkia.....	36
Kuva 7 Muskarihetki.....	37
Kuva 8 Vauvojen ja äitien tuotoksia.....	38

TAULUKOT

Taulukko 1: Tavoitteet ja arviointimenetelmät	24
---	----

Liite 1. Kirje vanhemmille

TERVETULOA KERHOON!

Hyvät vanhemmat,

Olemme Hanna ja Maisa, sosionomiopiskelijoita Laurea-Ammattikorkeakoulusta, Tikkurilan toimipisteestä. Olemme sitoutuneet toimimaan kaksi- ja useampilapsisten perheiden kerhon ohjaajina ja teemme tästä aiheesta opinnäytetyön. Voit osallistua ohjaamaamme tuokioon yhdessä nuorimman lapsesi kanssa, jonka aikana muu vakituinen henkilökunta huolehtii muista lapsistanne. Kerhon ideana on yhdessäoloa ja tekemistä lapsen kanssa. Kerho antaa myös mahdollisuuden tutustua muihin vanhempiin ja jakaa kokemuksia heidän kanssaan. Toivomme saavamme ideoita toiminnan sisältöön myös teiltä.

Emme tule käyttämään teidän tai päiväkodin nimeä opinnäytetyössämme, emmekä missään muussa yhteydessä. Työmme dokumentointi tapahtuu valokuvaamalla ja erilaisia nimettömiä palautekyselyitä keräillen tai muuten aiheesta keskustellen yhdessä teidän kanssanne. Valokuvia ottaisimme esimerkiksi askartelun työskentelyn vaiheista ja valmiista töistä, koska emme voi liittää opinnäytetyöhömmä konkreettista askartelun tuotosta. Valokuvauksesta ja palautteenannosta voi kieltäytyä ja se ei estä kerhoomme osallistumista. Haluamme kuitenkin kertoa, että kaikki palaute ja materiaali olisi tärkeää meidän opinnäytetyötämme ajatellen. Annamme myös teille vaihtoehtoisesti mahdollisuuden kieltäytyä näkymästä valokuvissa, ottamalla vain tuotoksista kuvia.

Toivomme tämän lupalapun tulevan allekirjoitettuna teidän mukanaan ensimmäiseen tapaamiskertaan.

	Kyllä	Ei
Minusta ja lapsestani saa ottaa valokuvia, joissa kasvomme näkyvät	_____	_____
Minun ja lapseni tuotoksia saa kuvata	_____	_____
Valokuvia saa julkaista opinnäytetyössämme	_____	_____

Vantaalla _____.____.2010

Allekirjoitus ja nimen selvennys

sähköposti: _____

Ystävällisin terveisin

Opiskelijat Hanna Toivanen & Maisa Virtanen, Laurea-Ammattikorkeakoulusta
sekä työelämän ohjaaja X, sähköposti: X
puh: XXX

Liite 2. Palaute

Yleisarvio:

Mitkä olivat kokemukset tästä toimintakerrasta? + ja -

Miten arvioisitte opiskelijoiden työtä?

+ ja -

Mitä hyötyä/iloa kerhokerrasta oli, vai jäikö jokin mietityttämään?

Toiveita tuleviin kerhokertoihin:

Liite 3. Loppupalaute

Yleisarvio:

Mitkä olivat kokemukset koko kerhosta? + ja -

Miten arvioisit opiskelijoiden työtä? + ja -

Mitä hyötyä/iloa kerhosta oli, vai jäikö jokin mietityttämään?

Mitä koit saavasi kerhosta? Entä vauva?

Oliko kerho toiveita vastaavaa?

Kehitysehdotuksia?

Ideoita tulevien kerhojen sisältöön?

Liite 4. Infolappu

Varhainen vuorovaikutus

- ❖ Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea sitä, mitä vanhemmat ja lapsi tekevät ja kokevat yhdessä lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana
 - vuorovaikutus vahvistuu yhdessäolosta
- ❖ Ilmenee pienillä lapsilla katseen ja kosketuksen välityksellä
 - myös puheen kautta, esim. äänensävy
- ❖ Lapsen kehityksen kannalta tärkeää on myönteinen vuorovaikutus
 - Lapsi saa myönteisten kokemusten kautta tunteen siitä, että häntä rakastetaan juuri sellaisena kuin hän on
- ❖ Vanhempi voi olemisellaan viestittää kuinka tärkeä lapsi on hänelle
 - on hyvä viestittää lapselle että hänen seurassaan viihtyy
 - hymy, kuunteleminen
- ❖ On tärkeää iloita lapsesta kaikesta kiireestä ja muusta kuormituksesta huolimatta
- ❖ Onnistuneet yhdessäolon hetket vahvistavat vuorovaikutusta, tuottavat molemmille mielihyvää ja kannustavat eteenpäin

Tapoja tukea vuorovaikutusta lapsen kanssa:

- ❖ hieronta
- ❖ yhdessä puuhaaminen, kuten maalaaminen, leikkiminen...
- ❖ hoitotilanteisiin liitetty helliminen, kuten vaipanvaihto tai pesutilanteissa esim. varpaiden laskeminen ääneen lapselle, silittely...
- ❖ lorut
- ❖ laulut

Kirjallisuusvinkkejä yhdessä tekemiseen pienokaisen kanssa:

Walker, Peter: **Vauvahieronta -opas aloittelijoille**

Wegloop, Mette Vainer: **Leikitä vauvaa -liikuntaleikkejä 0-12 kuukauden ikäisille**

Jouhki, Tuija: **Perhosen siivin - opas vuorovaikutustanssiin**

Loruja: http://w3.kirkkonummi.fi/kirjasto/lorut/brodtext_finska.htm

Leikkejä: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/leikkinurkka/pienten_lasten_leikit/